

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

Filmová a televizní fakulta

Katedra produkce

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Srovnání profesních organizací v České republice a USA

Jakub Vacík

Vedoucí práce: Pavel Strnad

Přidělovaný akademický titul: MgA.

Praha, srpen 2023

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

Film and TV Faculty

Production Department

MASTER'S THESIS

Comparison of Professional Organisations: Czech Republic and USA

Jakub Vacík

Thesis supervisor: Pavel Strnad

Awarded academic title: MgA.

Prague, August 2023

P r o h l á š e n í

Prohlašuji, že jsem magisterskou práci s názvem

Srovnání profesních organizací v České republice a USA

vypracoval samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím pouze uvedené literatury a pramenů a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu. Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna v souladu se zákonem a vnitřními předpisy AMU.

Praha, dne 20.8.2023

.....

Jakub Vacík

Poděkování

Pavlovi Strnadovi za vedení této práce.

Hance Pastorové, Fran McGivern, Arri Schneidermanovi, Nicky Barnes a Mungo Maclaganovi za přínosné poznámky a pomoc s výzkumem.

Dále pak Michalovi Reitlerovi za inspirativní vedení během doby mého magisterského studia.

Abstrakt

Filmové profesní organizace mají v USA dlouholetou historii. Pomáhají svým členům ve vyjednávání se svými zaměstnavateli v otázkách mezd, pracovních podmínek a jiných zaměstnaneckých výhod. Jsou tak důležité, že stávkou svých členů dokážou zastavit výrobu filmů v Hollywoodu na několik měsíců. V České republice existuje několik profesních organizací ve filmovém průmyslu, jejich aktivity jsou však trochu odlišné.

Cílem mé práce je porovnat profesní organizace v obou zemích. Popisují podobnosti a rozdíly a zaměřuji se na jejich strukturu, členství, poslání a činnosti. Zabývám se jejich odlišnostmi a zkoumám výhody a nevýhody. Závěrem nabízím úvahu nad tím, jak profesní organizace fungují v různých kontextech a jak mohou přispět k rozvoji příslušných profesí.

Klíčová slova: profesní organizace, odbory, sdružení, status umělce

Abstract

Film professional organizations have a long history in the US. They help their members negotiate with their employers on wages, working conditions and other employee benefits. They are so important that a strike by their members can halt film production in Hollywood for months. There are several professional organisations in the film industry in the Czech Republic, but their activities are somewhat different.

The aim of my work is to compare the professional organisations in both countries. I describe the similarities and differences and focus on their structure, membership, mission and activities. I discuss their differences and examine their advantages and disadvantages.. Finally, I reflect on how professional organizations function in different contexts and how they can contribute to the development of their respective professions.

Key words: professional organisations, unions, guilds, status of artist

ZKRATKY

AČK	Asociace českých kameramanů
ADA	Asociace dramaturgů v audiovizi
AFM	American Federation of Musicians
AFS	Asociace filmových střihačů a střihaček
AFTRA	American Federation of Television and Radio Artists
AFTS	Asociace filmových a televizních střihačů
AMAV	Asociace maskérů a vlásenkářů
AMPTP	Alliance of Motion Picture and Television Producers
APA	Asociace producentů v audiovizi
APK	Asociace provozovatelů kin
APZ	Asociace pracovníků se zvukem
ARAS	Asociace scénaristů, režisérů a dramaturgů
ASAF	Asociace animovaného filmu
ASC	American Association of Cinematographers
ATA	Association of Talent Agents
CFP-E	Commercial Film Producers of Europe
CEPI	European Audiovisual Production association
ČFK	Česká filmová komora
ČFC	České filmové centrum
ČSF	Československý státní film
DGA	Directors Guilds of America
FIAPF	International Federation of Film Producers
FITES	Filmový a televizní svaz
IATSE	International Alliance of Theatrical Stage Employees
KUK	Konfederace umění a kultury
KVTS	Koordinační výbor tvůrčích svazů
NABET	National Association of Broadcast Employees and Technicians
MBA	Minimum basic agreement
OSA	Ochranný svaz autorský
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
PGA	Producers Guild of America
ROH	Revoluční odborové hnutí
SAG	Screen Actors Guild
SAG-AFTRA	Screen Actors Guilds–American Federation of Television and Radio Artists
SČDFU	Svaz československých divadelních a filmových umělců

UFD	Unie filmových distributorů
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
VFX	Visual effects
WGA	Writers Guild of America
WGAE	Writers Guild of America, East
WGAEW	Writers Guild of America, West

Obsah

Úvod.....	1
1 Přehled a struktura organizací v USA.....	3
1.1 Úvod – historie a význam	3
1.2 Writers Guild of America (WGA).....	6
1.2.1 Členství.....	7
1.2.2 Členské výhody	7
1.3 Directors Guild of America (DGA)	12
1.3.1 Členství.....	12
1.3.2 Členské výhody	13
1.4 Screen Actors Guild – (SAG–AFTRA).....	15
1.4.1 Historie a význam	15
1.4.2 Členství.....	15
1.4.3 Členské výhody	16
1.5 Producers Guilds of America (PGA).....	18
1.5.1 Historie	18
1.5.2 Členství v PGA	19
1.5.3 Nová média	20
1.5.4 Výsledky fungování PGA.....	20
1.5.5 Vliv na pracovní smlouvy.....	21
1.6 Ostatní organizace	22
1.7 Současné problémy filmových profesních organizací v USA	25
1.8 Stávka WGA a SAG-AFTRA	28
2 Profesní organizace v České republice	31
2.1 Historický úvod k profesním organizacím.....	31
2.2 Přehled a struktura vybraných organizací v České republice.....	33
2.2.1 Asociace producentů v audiovizí (APA).....	33
2.2.2 Asociace scénáristu, režisérů a dramaturgů (ARAS)	36
2.2.3 Asociace českých kameramanů (AČK)	37
2.2.4 Herecká asociace	38

2.2.5	Ochranný svaz autorský – OSA	39
2.2.6	INTERGRAM	39
2.2.7	DILIA.....	40
3	Status umělce	41
4	Srovnání profesních organizací ve filmovém průmyslu v USA a v ČR	44
4.1	Členství v profesních organizacích a odborech v audiovizí v České republice	44
4.2	Analýza českých a amerických profesních organizací	45
	Závěr	50
	Seznam použitých zdrojů	51

Vymezení pojmů

Profesní organizace a asociace

Profesní organizace či asociace jsou zpravidla sdružení jednotlivců či společností působících v určitém odvětví, profesi nebo oboru, které mají společné zájmy a cíle. Tyto organizace slouží k reprezentaci a ochraně členů, kteří sdílí stejnou či podobnou profesi či zaměření. Hlavním účelem asociací a profesních organizací je poskytovat členům různé formy podpory.

Odborová organizace

Odborová organizace je skupina pracujících lidí, často označovaná jako odborový svaz či odborový svazek, která je založena s cílem hájit a zlepšovat pracovní podmínky, mzdy, sociální jistoty a další práva zaměstnanců. Odborové organizace mají za úkol reprezentovat pracovníky v rámci konkrétního odvětví, profese nebo společnosti při jednáních se zaměstnavateli, obchodními sdruženími a vládními institucemi.

Residuals

Residuals jsou dlouhodobé platby osobám, které pracovaly na filmech a televizních pořadech za reprízy a další vysílání po prvním uvedení. Tradičně jsou herci a scénáristé placeni za každé odvysílání pořadu v televizi, nebo v případě, kdy si někdo koupí DVD, Blu-ray, nebo v minulosti VHS kazetu. Platby, které se v průběhu času snižují, jsou vázány na několik faktorů, včetně délky filmu nebo seriálu, velikosti role, rozpočtu celkové výroby a místa, kde je film nebo seriál nabízen.

Úvod

Ve své práci se věnuji filmovým profesním organizacím ve Spojených státech amerických a České republice. S ohledem na možnost strávit nějaký čas výzkumem na stáži přímo v USA (Los Angeles, únor – květen 2023) jsem se rozhodl zaměřit velkou část textu na organizace, které působí v USA a organizacím v České republice se věnovat pouze okrajově. Pro potřeby této práce jsem se u zmiňovaných organizací krátce zaměřil na jejich historii, činnost, podmínky členství a výhody či příležitosti které svým členům přinášejí.

Pro práci jsem využil metodu kvalitativního hodnocení dat, jako zdroje jsem využil různé studie, a to především z oblasti amerického filmového průmyslu, dále různé online články z novin a časopisů a knihy. K některým specifickým informacím jsem využil poznatků z rozhovorů, které jsem měl možnost uskutečnit během své stáže v Los Angeles. Pro analýzu porovnání obou zemí jsem také využil své vlastní informace, které mám z natáčení v České republice.

Hlavním tématem mé diplomové práce je popis činnosti profesních organizací v USA a jejich srovnání s profesními organizacemi v České republice podle několika kritérií. Jedním z nich je legislativní prostředí v obou zemích, dále počet členů jednotlivých organizací a přínos, který organizace pro své členy mají.

Americké profesní organizace mají dlouhou historii a vyvíjely se po desetiletí. Mají významný vliv na utváření a fungování filmového průmyslu a poskytují důležitou podporu svým členům napříč různými filmovými odvětvími. Kromě popisu nejdůležitějších organizací se krátce věnuji také jejich historii a vzniku v kontextu vývoje legislativního prostředí ve Spojených státech. Každá z těchto organizací má své specifické cíle, strukturu a roli ve filmovém průmyslu. Popisují, jak tyto organizace podporují a zastupují své členy, jak se navzájem odlišují, jaké výhody nabízejí, jak se na tvorbě a rozvoji filmového průmyslu v USA podílejí a jakým problémům v současné době čelí. Věnuji se krátce také současné stávce scénáristů a herců, která v době psaní této práce téměř zastavuje hollywoodskou produkci a jasně tak dokládá, jaký význam a sílu v americkém prostředí tyto organizace mají.

V další části své diplomové práce stručně popisují profesní organizace v České republice, jejich přínos pro jednotlivé členy, jejich vliv, možnosti a postavení v rámci audiovizuálního prostředí. Vzhledem k situaci, která vznikla vlivem kovidových let, se zabývám potřebou zakotvení Statusu umělce.

V závěrečné části se věnuji srovnání fungování těchto organizací v obou státech, vysvětluji, jaké jsou odlišnosti pro zaměstnance, v čem spočívají nedostatky pracovního vztahu v České republice a jaké jsou tak možnosti profesních organizací v obou zemích.

Jsem si vědom, že má práce má jistá omezení, protože je poměrně složité, porovnat kvantitativně situaci v USA a České republice. Domnívám se, že silnou stránkou mé práce může být právě srovnání nedokonalostí, které existují jak v USA, tak České republice. A současně, v případě českého trhu i zamyšlení nad zavedením možných opatření, která by mohla v budoucnu přinést zlepšení.

1 Přehled a struktura organizací v USA

Na začátku kapitoly bych rád vysvětlil používání termínů pro jednotlivá odborová sdružení nebo svazy. Dovolil jsem si v textu ponechat anglické výrazy jako je „guild“ vzhledem k tomu, že v českém jazyce pro tyto jednotlivé organizace neexistuje vhodný překlad, pokud zmiňuji obecně odbory (unions), používám termíny „odbory“ nebo „odborová sdružení“.

1.1 Úvod – historie a význam

Historie filmových organizací ve Spojených státech úzce souvisí s růstem a rozvojem amerického filmového průmyslu. Tato sdružení byla založena na ochranu práv a zájmů profesionálů pracujících v různých aspektech filmové tvorby, včetně herců, režisérů, scenáristů, producentů a dalších členů štábu.

Zaměstnavatelé – filmová studia se nejdříve vzniku odborových sdružení bránila, ale v roce 1935 Nejvyšší soud vydal rozhodnutí ve věci National Labor Relations Act v. Jones & Laughlin Steel Corp., které potvrdilo platnost Národní zákona o pracovních vztazích (National Labor Relations Act), známého také jako Wagnerův zákon. Tento zákon byl přijat v roce 1935 a jeho cílem bylo chránit právo zaměstnanců na organizování a kolektivní vyjednávání a studia tak byla nucena začít oprávněnost těchto svazů uznávat.¹

V následující tabulce je historický přehled zakládaných sdružení včetně účelu jejich založení. Jejich popisu se věnuji obsáhleji v následujících kapitolách.

Tab. 1 – Historický vývoj profesních organizací v USA

Název (zkratka)	Rok založení	Účel založení
Screen Actors Guild (SAG)	1933	SAG bylo jedním z prvních sdružení ve filmovém průmyslu. Vznikl v reakci na obavy z nespravedlivých pracovních podmínek, nízkých platů a nedostatku standardizovaných smluv pro herce. Cílem SAG bylo chránit práva herců, prosazovat lepší pracovní podmínky, stanovit minimální mzdy a vyjednávat smlouvy s producenty a studii.

¹ ROTH, BLAINE. *Tuning into the on-demand streaming culture—Hollywood guilds' evolution imperative in today's media landscape*. UCLA Entertainment Law Review 2020; Dostupné z: <https://escholarship.org/uc/item/2152q2t4>. [citováno 2023-07-17].

Writers Guild of America (WGA)	1933	Sdružení WGA bylo založeno za účelem obhajoby práv scénáristů ve filmovém, televizním a rozhlasovém průmyslu. Jejím cílem bylo řešit otázky, jako je spravedlivé odměňování, ochrana kreditů a práva duševního vlastnictví. WGA se účastnila mnoha stávek a jednání s cílem zajistit lepší pracovní podmínky a spravedlivé zacházení se scenáristy.
Directors Guild of America (DGA)	1936	Sdružení DGA bylo založeno za účelem zastupování zájmů režisérů ve filmovém průmyslu. DGA se snažilo řešit otázky týkající se tvůrčí kontroly, spravedlivého přidělování kreditů a odměňování. Postupem času hrála DGA významnou roli při stanovování standardů pro režisérské tituly, zajišťování tvůrčích práv režisérů a vyjednávání smluv se studii.
Producers Guild of America (PGA)	1962	Sdružení PGA byla založeno za účelem zastupování a podpory producentů pracujících v zábavním průmyslu. Vzniklo proto, aby se zabývalo zájmy a problémy tvůrčích i výkonných producentů. PGA vyjednává dohody v oboru, stanovuje standardy pro přidělování kreditů v titulcích a poskytuje producentům možnosti navazování kontaktů a profesního rozvoje.

Zdroj: volně podle www.sag.org; wga.org; dag.org a producersguild.org

Odborové organizace, sdružení a asociace hrají ve filmovém průmyslu zásadní a mnohostrannou roli a přispívají různými způsoby, které jsou prospěšné jak pro profesionály v oboru, tak pro celkovou kvalitu filmové produkce. Zde je několik klíčových oblastí, kterými tyto organizace přispívají k rozvoji filmovému průmyslu:

- **Obhajoba práv a spravedlivého zacházení**

Odborové organizace či sdružení se zasazují o práva, spravedlivé zacházení a zlepšení pracovních podmínek profesionálů ve filmovém průmyslu, jako jsou herci, režiséři, scenáristé a producenti. Vyjednávají smlouvy, minimální mzdové standardy a benefity, které zajišťují spravedlivou odměnu a odpovídající pracovní podmínky.

- **Vyjednávání a kolektivní vyjednávání**

Odborové organizace, stejně jako odborové organizace z jiného průmyslového odvětví, vyjednávají se studii, televizními stanicemi a produkčními společnostmi o dohodách platných pro celé odvětví, které mohou být přínosem pro všechny profesionály, neboť stanoví spravedlivé standardy odměňování a pracovní podmínky. Kolektivní vyjednávání zvyšuje vyjednávací sílu jednotlivých zaměstnanců. Jménem svých členů odbory jednájí s AMPTP o kolektivní smlouvě s celostátní působností, tzv. minimum basic agreement (MBA). Tyto smlouvy se jedenkrát za tři roky revidují.

Historie vyjednávání kolektivních smluv je výjimečná, ale velmi účinná. Jednání, stávky a dohody jsou součástí pracovního systému v Hollywoodu. Úspěch pracovního systému v zábavním průmyslu souvisí s mnoha faktory, mezi nimi to je například vysoká viditelnost filmového průmyslu a jeho zaměstnanců a veřejný zájem na vztazích v pracovním procesu v Hollywoodu. Také to, že zábavní průmysl je jedním z největších zaměstnavatelů v zemi a přispívá téměř 4 % do hrubého národního produktu USA.²

- **Proces přidělování kreditu v titulcích**

Sdružení stanovují standardy pro přidělování kreditu v titulcích tak, aby tvůrci byli náležitě uznáni za svou práci. Proces přidělování kreditu v titulcích je poměrně komplexní soubor instrukcí a pokynů, sdružení mají přesné postupy a pro své členy návody, které je seznamují s procesem určení kreditu (například pro scénaristy existuje Credits Survival Guide, volně přeloženo Návod, jak přežít proces s titulky). V případě neshod existují jasné pokyny pro arbitrážní postupy, aby byly takové situace řešeny rychle a spravedlivě. Existují speciální komise zodpovědné za kontrolu toho, zda jednotlivci náleží odpovídající kredit v titulcích.³

- **Vytváření profesionálních kontaktů a profesní rozvoj**

Sdružení poskytují platformu pro navazování kontaktů a spolupráci mezi profesionály ve stejném oboru, čímž podporují pocit sounáležitosti a příležitosti ke zvyšování kvalifikace. Workshopy, semináře a akce pořádané těmito organizacemi přispívají k neustálému profesnímu rozvoji.

- **Uznání a ocenění**

Sdružení často pořádají prestižní slavnostní předávání cen, které oceňují výjimečné úspěchy v různých kategoriích. Tato ocenění pomáhají k propagaci vysoce kvalitní práce.

- **Právní a advokátní služby**

Sdružení nabízejí právní služby a podporu členům, kteří mohou čelit smluvním sporům, problémům s autorskými právy nebo jiným právním problémům souvisejícím s jejich prací.

- **Podpora začínajících talentů**

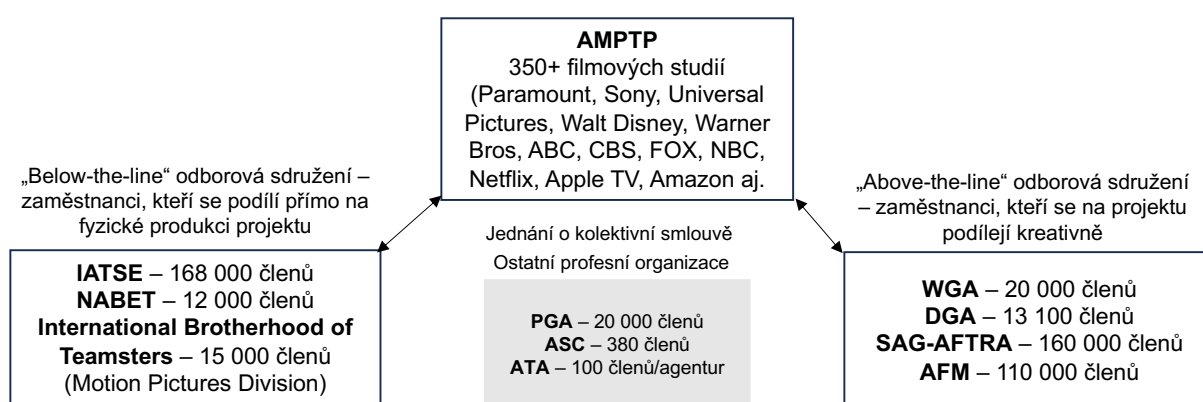
Sdružení často nabízejí začínajícím profesionálům příležitosti k prezentaci jejich práce a získání uznání, či poskytují finanční podporu, čímž přispívají k růstu nových talentů v oboru.

² WILSON, JAN. *Special Effects of Unions in Hollywood*. Online. 1992-01-03. Dostupné z: https://www.academia.edu/5517226/Special_Effects_of_Unions_in_Hollywood. [citováno 2023-06-10].

³ WRITERS GUILD OF AMERICA. Online. Dostupné z: <https://www.wga.org>. Citováno [2023-06-01].

Jak je možné, že význam filmových odborů stále trvá, na rozdíl od jiných průmyslových odvětví? „Oni (guilds) mají strategický zdroj (pro film a televizi) – kreativní talent – a vyjednávají efektivně,“ říká profesor ekonomie Harley Shaiken na University of Berkeley.⁴ Na rozdíl od průmyslových odvětví, kde podíl zaměstnanců v odborech klesá, v Hollywoodu jsou téměř všichni, kdo se podílí na filmové a televizní produkci, členy odborů a jejich počet dokonce roste. Filmová produkce je celá odborově organizována a není výjimkou, že se na place sejdou v jeden den členové až 22 odborů. Být v odborech je podle bývalého výkonného ředitele WGA: „Znamení určité společenské prestiže.“⁵

Pro lepší porozumění vztahů jsem vytvořil následující přehled významných profesních organizací ve filmovém průmyslu v USA.

Obr. 1 – Přehled významných profesních organizací v USA⁶

Zdroj: Justia, 2023.

1.2 Writers Guild of America (WGA)

Writers Guilds of America (WGA) – je organizace zastupující scénáristy ve filmu, televizi, zpravodajství, animaci, na internetu a nových médiích. Sdružení se skládá ze dvou částí: WGAE (East) se sídlem v New Yorku, které je součástí největší federálního odborového svazu v USA – American Federation of Labor and Congress of Industrial Organizations (AFL-CIO); a WGAW (West) se sídlem v Los Angeles. Obě organizace vznikly v roce 1954 spojením různých scénáristických odborových skupin. Hlavním cílem pro založení WGA bylo zajištění

⁴ NG, DAVID. *Hollywood guilds flex their muscle as union influence declines nationwide*. LA Times. Online. 2017-05-09. Dostupné z: <https://www.latimes.com/business/hollywood/la-fi-ct-hollywood-unions-20170509-story.html>. [citováno 2023-06-10].

⁵ NG, DAVID. *Hollywood guilds flex their muscle as union influence declines nationwide*. LA Times.

⁶ Film Production Unions & Legal Implications of Membership. Online. Justia. 2023-07-15. Dostupné z: <https://www.justia.com/entertainment-law/film-production-unions/>. [citováno 2023-07-17].

ochrany autorských práv svých členů. WGAE i WGAW společně vyjednávají o smlouvách a v případě, že dojde ke stávce, vstupují do ní jednotně.

Historie WGA začala již v roce 1912, kdy bylo poprvé založeno Sdružení autorů. Následně dramatičtí autoři vytvořili Sdružení dramatiků a spojením obou vznikla Liga autorů, jejíž součástí bylo i WGA. Kolektivní vyjednávání v dnešním slova smyslu začalo v roce 1939 a první smlouva byla s filmovými producenty vyjednána v roce 1942. V roce 1954 byla iniciována revize organizační struktury, po které se WGA rozdělila do dnešní podoby, tedy na WGAE a WGAW.⁷

1.2.1 Členství

WGA má v současné době asi 20 000 členů. Základním předpokladem pro členství ve WGA je, aby žadatel byl smluvně zavázán k napsání scénáře společností, která je signatářem WGA, a aby tato práce byla z oblasti filmu, televize, streamingového vysílání, kabelové televize nebo online médií.

Pro tzv. úplné členství je potřeba získat 24 jednotek/bodů za tři roky před podáním žádosti. V případě menšího počtu bodů se jedná o přidružené členství, v případě kterého je možné využívat pouze některé výhody. Pro získání jednotek jsou jasně daná pravidla. Například 8 jednotek se získá za napsání scénáře pro krátký film nebo rozhlasovou hru v trvání 30-60 minut.

Vstupní poplatek je 2 500 USD, v dalších letech členové platí čtvrtletně členský poplatek ve výši 1,5 % z hrubého výnosu z napsaného díla (týdenní plat, platba za scénář, podíl na zisku, opce/prodej, tantiémy a programové poplatky) včetně residuals. Dále je člen povinen zaplatit každé tři měsíce 25 USD.⁸

1.2.2 Členské výhody

Hlavním posláním WGA je hájit práva a zájmy scénáristů. To zahrnuje vyjednání nejlepších odměn pro své členy, řádné uvádění autorských práv a ochranu tvůrčích práv a práv duševního vlastnictví spisovatelů.

⁷ WRITERS GUILD OF AMERICA. Online. Dostupné z: <https://www.wga.org/the-guild/about-us/history>. Citováno [2023-06-01].

⁸ WRITERS GUILD OF AMERICA. Online. Dostupné z: <https://www.wga.org/the-guild/about-us/history>.

WGA vyjednává jménem svých členů smlouvy s producenty, studii a televizními společnostmi. Tato jednání se týkají různých aspektů zaměstnání, včetně odměn, residuals, pracovních podmínek a dalších výhod.

Mezi nejdůležitější výhody členství pro členy WGA patří sjednaná minimální odměna, pracovní podmínky, residuals, odpovídající uvedení v titulcích a další výhody, především pak penzijní a zdravotní pojištění. Bez dohody je každý scénárista odkázán sám na sebe, kdy si vše musí sjednat sám. S WGA mají scénáristé jistotu, že díky MBA dostanou odpovídající odměnu a uznání za svou práci.⁹

V současné době má WGA jednotnou MBA pro část dramatickou (hlavní filmová studia a nezávislé produkce) a část televizní (hlavní studia, nezávislí televizní producenti a TV sítě). Pětisetstránková smlouva obsahuje „některá z nejsložitějších ustanovení, která nelze nalézt v žádné jiné podobné odborové dohodě, a obsahuje koncepty, které udivují právníky pracující mimo zábavní průmysl.“¹⁰ Tato smlouva se reviduje každé tři roky.

WGA usiluje o ochranu tvůrčích práv scénáristů, což zahrnuje prosazování kontroly nad jejich dílem, zajištění respektování jejich původních nápadů a obranu proti neoprávněným úpravám scénářů. Registrace scénářů je služba, kterou provozují obě divize WGA. Kredity za scénář jsou však započítány i pro nečleny WGA. Cílem je zjistit, kdy literární dílo, nebo filmový scénář vznikly, neboť to je velmi užitečné v případě jakýchkoli případných sporů o porušení autorských práv díla.

WGA nabízí různé zdroje a programy na podporu profesního rozvoje svých členů. Patří sem semináře, workshopy, akce pro navazování kontaktů a vzdělávací příležitosti, které pomáhají scénáristům zvyšovat jejich dovednosti a udržovat si přehled o trendech v oboru.

Ochrana autorů – titulky

Oblastí, která má pro scénáristy (a další osoby podílející se na filmové produkci) zásadní význam, je problematika titulků na plátně, tedy pořadí, umístění a velikost titulků na začátku a na konci filmu, což je zakotveno v MBA v tzv. Credit Clause (Ustanovení o kreditu v titulcích). Titulky jsou pro mnoho hollywoodských scénáristů zásadní otázkou nejen proto, že mají vliv na jejich pověst, ale také proto, že od toho, kteří scénáristé se objeví v závěrečných titulcích, se odvíjí také finanční ohodnocení. Otázky kreditů v titulcích nebo vyúčtování mohou být

⁹ Tamtéž.

¹⁰ FABRICK, HD. *Unique aspects of labor law in the entertainment industry*. Online. A publication of the ABA Forum of on the entertainment & sport industries. 2015. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/entspl31&div=38&id=&page=>. [citováno 2023-07-01].

významnými body vyjednávání v pracovních smlouvách a jednotlivé organizace mají za tímto účelem vypracovány podrobná a často velmi složitá pravidla.

WGA má velmi dobře zpracovaný návod pro scénaristy – Screen Credits Manual. Kredit autora se určí na základě materiálu, podle kterého bylo zpracováno konečné natáčení. V následujícím odstavci jsou pravidla pro použití jednotlivých titulků.

1. **Written by** – toto označení se použije v případě, kdy autor či autoři mají nárok na označení "Story by" i "Screenplay by". Tento kredit se neuděluje v případě, že existuje faktický materiál příběhu. Ale za některé životopisné, novinové a jiné faktografické materiály může scénárista získat kredit v titulcích.
Zápis "Written by" se zpravidla nebude dělit mezi více než dva autory. V neobvyklých případech a výhradně na základě arbitráže lze použít jména tří autorů nebo jména autorů tvořících tři autorské týmy.
2. **„Story by“** – tímto se označuje přínos tvůrců, kteří přispěli k originální myšlence. Výrazem "story" se rozumí veškeré písemné práce, na která se vztahují ustanovení MBA a která představují příspěvek "odlišný od scénáře a sestávající ze základního příběhu, myšlenky, námětu nebo osnovy naznačující vývoj postav a děje".
"Odlišný od scénáře" znamená, že příspěvky považované za příběh by neměly být využity ke kreditu v titulcích za scénář, ani příspěvky považované za scénář by neměly být použity v titulcích za příběh. Tedy dva tvůrci mohou sdílet kredit v titulcích za „story“.
3. **„Screen Story by“** – toto označení získá scénárista jen rozhodnutím arbitráže. Jestliže autor získá materiál pro nějaký příběh, ale použije jej pro napsání jiného příběhu, nebo jako charakterizaci či incident, a vytvoří zcela nový a jiný příběh. Jen dva tvůrci mohou sdílet kredit v titulcích za „Screen Story by“.
4. **„Screenplay by“** – scénář se skládá z jednotlivých scén a úplných dialogů spolu s předchozím zpracováním, základnou úpravou, návazností, scénářem a dialogy, které budou použity ve finálním scénáři a představují zásadní přínos.

Pro rozlišení „story“ a „scénáře“ používá WGA následující tabulku:

Tab. 2

STORY - PŘÍBĚH	SCREENPLAY - SCÉNÁŘ
Myšlenka a základní vyprávění	Dramatická zápleтка
Koncept naznačující akci	Originální scény
Koncept naznačující vývoj postav	Charakterizace nebo vztahy postav
Téma	Dialogy

Zdroj: www.wga.org

Pro určení kreditu v titulcích za „Screenplay by“ se používají dvě následující kategorie:

1. Original screenplay. V kontextu určování zásluh se "original" nevztahuje na jedinečnou tvůrčí kvalitu scénáře, ale spíše na absenci zdroje – podkladu pro psaní scénáře. "Original" scénáře jsou napsány bez využití výchozího zdroje (např. román). Kromě toho, aby byl scénář považován za "original", musí být napsán prvním autorem bez jakýchkoli zásahů do literárního materiálu jiného autora vztahujícího se k projektu. Například i když scénář není založen na výchozím materiálu, pokud jeden autor napíše předlohu a následný autor pak na základě této předlohy napíše první scénář, tento se pro účely určení zásluh nepovažuje za "original". Z tohoto pravidla existuje důležitá výjimka: pokud tým napíše příběh a neexistuje žádné literární dílo a jeden člen týmu pokračuje v psaní scénáře, aniž by existoval jakýkoli jiný literární materiál od jiného autora, scénář se stále považuje za "original".
2. Non-original screenplay (nepůvodní scénář). V kontextu určování zásluh se pojem "non-original" nevztahuje na jedinečnou tvůrčí kvalitu scénáře, ale spíše na přítomnost použití literárního zdroje. Za "non-original" scénáře se pro účely stanovení kreditů považují i všechny ostatní scénáře, na které se nevztahuje bod 1) výše.

Podíly scénáristy/scenáristů na vypracování scénáře

1. "Original" – první autor tohoto scénáře má nárok na kredit v titulcích, pokud jeho práce představuje více než 33 % podíl na konečném scénáři natáčení. Jakýkoli další scénárista nebo scénáristický tým se musí na konečném scénáři natáčení podílet 50 %. Následný autor, který je výkonný producent (executive producer), nebo další autorský tým, jehož součástí je výkonný producent, se musí na konečném scénáři natáčení podílet více než 50 %.
2. "Non-original" – každý scénárista, včetně vedoucího výkonného producenta, jehož práce představuje příspěvek k finálnímu scénáři natáčení vyšší než 33 %, má nárok na uznání scénáře.

Tab. 3 Podíly pro uznání kreditu na scénáři pro celovečerní filmy

	TYP SCÉNÁŘE	
	"Original"	"Non-original"
první scénárista: nevýkonný producent	>33 %	>33 %
první scénárista: výkonný producent nebo tým výkonného producenta	>33 %	>33 %
další scénárista: nevýkonný producent	50 %	>33 %
další scénárista: výkonný producent nebo tým výkonného producenta	>50 %	>33 %

Zdroj: www.wga.org

Rozhodčí řízení (arbitráž)

Po dokončení filmu předloží producent WGA seznam závěrečných titulků (tzv. Notice of Tentative Writing Credits) a předá kopii konečného scénáře všem zúčastněným scénáristům. Pokud některý ze scénáristů s navrženými titulky nesouhlasí, může podat žádost o rozhodčí řízení (arbitráž). Pokud jsou režisér nebo producenti uvedeni jako scénaristé, arbitráž je zahájena automaticky.

Strana, která žádá o rozhodčí řízení, předloží potřebnou dokumentaci a informace WGA. Tato dokumentace často obsahuje podrobnosti o projektu, zúčastněných autorech, jejich příspěvcích a navrhovaných autorských kreditech v titulcích.

- WGA jmenuje rozhodčí komisi složenou z jednoho až tří rozhodců. Porota je obvykle složena z členů výboru WGA pro rozhodování o kreditech v titulcích.
- Obě strany zúčastněné ve sporu předloží písemná prohlášení a důkazy, které podporují jejich tvrzení ohledně příslušných kreditů za psaní. Může se jednat o scénáře, návrhy, poznámky, e-maily a další dokumentaci, která prokazuje přínos jednotlivých autorů.
- Rozhodčí komise přezkoumá předložené materiály, posoudí důkazy a může uspořádat slyšení, na kterém obě strany předloží své argumenty. Porota pečlivě zhodnotí tvůrčí přínos každého autora a určí odpovídající rozdělení zásluh.
- Rozhodčí komise uplatňuje specifické pokyny WGA pro určování kreditů, jejichž cílem je zajistit spravedlivé a přesné přidělení kreditů na základě rozsahu autorského přínosu, původního materiálu, přepisů a dalších relevantních faktorů.
- Po přezkoumání důkazů a argumentů vydá rozhodčí komise rozhodnutí týkající se autorských kreditů. Toto rozhodnutí je závazné a slouží jako konečné rozhodnutí o přidělení kreditů za projekt.

Jakmile je rozhodnutí rozhodčího soudu dokončeno, jsou stanovené autorské zásluhy uvedeny v oficiálních titulcích filmového nebo televizního projektu, přičemž je přesně uznán přínos každého autora. Různé titulky mají různou hodnotu, což znamená, že scénárista může za budoucí využití filmu (reprízy v televizi, prodej DVD atd.) dostat podstatně méně nebo více v závislosti na jeho kreditu v titulcích.

Je sice obtížné určit, kolik lidí se prohlašuje za hollywoodské scenáristy, ale ještě obtížnější je odhadnout, kolik scenáristů se v tomto oboru psaním skutečně živí. WGA ročně registruje přibližně 50 000 scénářů.¹¹ Podle WGAW uvedlo v roce 2001 příjmy z psaní 4 525 členů, zatímco 8 841 členů platilo příspěvky alespoň v jednom čtvrtletí téhož roku. Tedy jen 50 % členů WGA se živí opravdu jen psaním scénáře, polovina členů musí mít ještě druhé zaměstnání, aby se užívali.

1.3 Directors Guild of America (DGA)

DGA zastupuje režiséry, členy režisérského týmu (asistenty režiséra, unit production managers, stage managers, associate directors, production associates a location managers) v televizi (zpravodajství, dokumentaristika, sport, reklama) a filmu. V roce 1936 byl založen Screens Guild, který se v roce 1960 sloučil s Radio and Television Directors Guilds, a byl přejmenován na Directors Guild of America.

1.3.1 Členství

DGA má přibližně 18 000 členů. Členem je možné stát se po tom, co získáte doporučení od tří stávajících členů DGA a zaměstnavatel – signatář DGA, potvrdí zaměstnanci jeho účast v projektu kvalifikovaném pro DGA členství. Žádost o členství podléhá souhlasu Rady DGA. Vstupní poplatek se liší v závislosti na dané pozici – například režisér televizního filmu zaplatí 13 818 USD, asistent programové produkce pak dvojnásobek svého týdenního platu.¹²

Výše členských poplatků je založena na výši příjmu, který členové vykazují čtvrtletně. Každý člen platí základní příspěvek ve výši 50 USD. Procentní příspěvek ve výši 1,5 % následně platí

¹¹ RABIN, S. *Breaking: you have no competition*. Online. Script. Dostupné z: <https://scriptmag.com/features/breaking-in-you-have-no-competition>. [citováno 2023-05-5].

¹² DIRECTORS GUILD OF AMERICA. Online. Dostupné z: <https://www.dga.org/The-Guild/Departments/Membership/Joining-the-DGA.aspx>. Citováno [2023-06-01].

každý, kdo dosáhl hrubý roční příjem mezi 10 000 až 300 000 USD. Kromě toho, každý člen platí 1 % z residuals.¹³

1.3.2 Členské výhody

Ekonomická práva

Smlouvy uzavřené mezi DGA a filmovými a televizními produkčními společnostmi obsahují různá ustanovení o platových a pracovních podmínkách a vyžadují, aby všichni, kdo pracují v této určité oblasti jednoho filmu, byli také členové DGA. Tyto smlouvy se týkají různých aspektů zaměstnání, včetně odměn, odstupného, pracovní doby a výhod. Členové DGA jinými slovy nemohou pracovat pro společnosti, které s DGA nemají podepsanou smlouvu.

DGA jedná s AMPTP přibližně každé tři roky, aby se zaktualizovaly dvě hlavní dohody: základní dohoda (MBA) a Freelance Live and Tape Television Agreement. Hlavním cílem je dohodnout minimální odměnu, kterou produkční společnosti zaplatí. Člen DGA má zaručenou výši platu, u režiséra je to například 8 000 až 15 000 USD za týden v závislosti na objemu celkové produkce. Mnoho členů DGA má však své vlastní agenty, kteří jim dále dohadují honoráře nad úroveň výše zmíněné minimální kompenzace (MBA). Předmětem těchto smluv jsou dále také residuals.¹⁴

Tvůrčí práva

Jedním z pravidel DGA je, že film, s několika výjimkami, dělá jeden režisér. DGA udělí výjimku v případě dvojice, pokud má tato historii spolupráce jako například bratři Coenovi. Léta si rozdělovali podíl na filmu, Ethan produkční, Joel režijní a oba sdíleli kredit scénaristický. Ale například tvůrčí dvojici Roberta Rodrigueze a Franka Millera pro *Sin City*, DGA neuznali, protože spolu nikdy předtím nepracovali. Aby mohli kredit společně sdílet, Rodriguez z DGA odešel.¹⁵

DGA zajišťuje režisérům řádné připisování zásluh. Jediná přijatelná forma uvedení režiséra v titulcích na plátně a v placené reklamě je "Directed by". Slovo "režisér" nebo jeho odvozenina (např. "režie") nesmí být použito pro jinou osobu než režiséra (Director), asistenta režie (Assistant of director) a kameramana (Director Of Photography).

¹³ Tamtéž.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ ENGBER, D. *Why not quit the Directors Guild?*. Slate. Online. 2005-04-08. Dostupné z: <https://slate.com/news-and-politics/2005/04/why-not-quit-the-directors-guild.html>

Kromě zásluh za promítání a placenou reklamu musí být režisérovi přiznány také kredity v titulcích na pomocných materiálech souvisejících s projektem (např. DVD). Ve všech oficiálních propagačních materiálech, kde je uveden název filmu, musí být uveden také režisér.

Mnoho režisérů se také objeví v titulcích, které se běžně označují jako "possessory". Jsou to titulky jako „A Film by“ nebo „A [jméno] Production“. Tyto titulky se používají, aby se uznal výjimečný vliv a přínos určitých jednotlivců v při výrobě daného filmu. Příkladem mohou být následující filmové titulky: "A film by Quentin Tarantino" (Pulp Fiction), "A Stanley Kubrick film" (The Shining) a "Alfred Hitchcock's Psycho" (Psycho) a podobně.

Mezi další tvůrčí práva patří například kontrola režiséra nad konečným střihem filmu tzv. Director's cut. "Režisérský sestřih" je sestříhaná verze filmu, která představuje režisérovu původní nebo preferovanou verzi filmu na rozdíl od verze, která se promítne v kině. Tento střih se předvede osobám, které mají právo posledního finálního střihu (produkční společnosti, distributoři nebo filmová studia), kteří o finální podobě snímku nakonec rozhodují. Nicméně i tento finální střih musí být konzultován s režisérem. K předání režiséřského střihu dojde u celovečerního filmu do 10 týdnů od skončení natáčení filmu. Režisérské sestřihy filmů se obvykle neuvolňují veřejnosti, protože u většiny projektů režisér výsadu konečného střihu nemá.

Penzijní a zdravotní pojištění

Jednou z nejdůležitějších výhod členství v DGA je účast na zdravotním a penzijním pojištění. Zaměstnavatel, který je členem DGA, platí svému zaměstnanci procentuální příspěvek ve výši závislé na typu kolektivní smlouvy v rámci zdravotního či penzijního pojištění.¹⁶

DGA Awards

Každý rok pořádá DGA slavností udílení cen, které je důležitým indikátorem pro udílení Oscarů. V dlouholeté historii cen se stalo pouze sedmkrát, že vítěz ceny DGA se nestal vítězem také v kategorii Nejlepší režisér udělované Americkou filmovou akademií.

Ochrana autorských práv

Součástí DGA je také Nadace autorských práv (Artist Rights Foundation), která byla založena za účelem kontroly a ochrany autorských práv a jejich dodržování.

¹⁶ DIRECTORS GUILD OF AMERICA. Online. Dostupné z: <https://www.dga.org/The-Guild/Departments/Membership/Joining-the-DGA.aspx>. Citováno [2023-06-01].

1.4 Screen Actors Guild – (SAG–AFTRA)

1.4.1 Historie a význam

Herecká asociace (Screen Actors Guild, SAG) byla založena v roce 1933 jako reakce na potřebu organizovaného zastoupení herců v zábavním průmyslu. První cíle SAG byly formovány na základě problémů, kterým herci v té době čelili. V počátcích filmového průmyslu se herci potýkali s nejistými pracovními podmínkami, nízkými platy, dlouhou pracovní dobou a nedostatečnými bezpečnostními standardy. Herci nebyli schopni vyjednat si lepší pracovní podmínky a spravedlivé smlouvy, protože nebyli nikde organizováni.

SAG byla oficiálně založena 30. března 1933 v Los Angeles v Kalifornii. K založení organizace se sešla skupina významných herců, mezi nimiž byli Charlie Chaplin, Ralph Morgan, Richard Barthelmess a další.

První snahy SAG měly významný vliv na zlepšení pracovních podmínek a práv herců. V průběhu let odbory úspěšně vyjednaly smlouvy, které vedly k lepším mzdám, odměnám, zdravotním výhodám a ochraně tvůrčích práv. Založení SAG připravilo půdu pro vznik dalších průmyslových sdružení a odborů, které společně zlepšily postavení zaměstnanců v zábavním průmyslu a utvářely moderní pracovní prostředí zábavního průmyslu.

V historii SAG-AFTRA je nutné zmínit působení Ronalda Reagana, který tuto organizaci před svým vstupem do politiky vedl. V té době za sebou měl velmi úspěšnou kariéru v Hollywoodu jako herec a později právě jako vedoucí představitel SAG. Ronald Reagan působil jako prezident SAG v letech 1947 - 1952 a později v letech 1959 – 1960 a jako prezident organizace se zúčastnil tvrdých jednání s filmovými studii a producenty.

SAG-AFTRA vzniklo v roce 2012 sloučením původního odborového sdružení filmových herců Screen Actors Guild (SAG) a federace umělců z televize a rozhlasu American Federation of Television and Radio Artists (AFTRA). Hnutí má zhruba 160 000 členů, mezi něž patří profesionální herci, tanečníci, DJ, pracovníci zpravodajských studií, loutkoherci a zpěváci.

1.4.2 Členství

Členem se může stát ten, kdo vystoupí jako hlavní umělec/herec pro někoho, kdo je organizován v SAG, SAG-AFTRA nebo AFTRA nebo se nechá alespoň na tři dny zaměstnat jako tzv. background actor podle smlouvy SAG, SAG-AFTRA nebo AFTRA. Pro získání nároku

na členství, musí nashromáždit určitý počet "dnů způsobilosti" prací na produkcích spadajících pod SAG-AFTRA. „Dnem způsobilosti“ se rozumí pracovní den, ve kterém herec hraje roli, na kterou se vztahuje pojištění. Přesný počet požadovaných dnů způsobilosti se může lišit v závislosti na konkrétní kategorii, o kterou žádáte. Se vstupem jsou dále spojeny počáteční poplatky. Počáteční členský příspěvek je 3 000 USD, dále se platí ročně 231,96 USD a dalších 1,575 % z příjmu do výše 1 mil. USD.

Hlavní direktiva ve stanovách SAG-AFTRA je tzv. Pravidlo jedna, které vyžaduje, aby herci pracovali pouze na projektech, které jsou produkovány zaměstnavateli-signatáři (produkční společnosti, studia, televize atd.) kolektivní smlouvy SAG-AFTRA. Tato smlouva vymezuje podmínky, za nichž jsou umělci najímáni a odměňováni. Toto ustanovení platí po celém světě.

Tito zaměstnavatelé dodržují podmínky uvedené v kolektivní smlouvě a účinkující tak mají nárok na spravedlivou odměnu odpovídající standardům v oboru.¹⁷

1.4.3 Členské výhody

SAG-AFTRA zastupuje širokou škálu profesionálů v zábavním průmyslu, včetně herců, dabérů, televizních pracovníků, kaskadérů, zpěváků a dalších. Jedná se o jeden z největších a nejvlivnějších svazů zábavního průmyslu na světě.

Jednou z hlavních funkcí SAG-AFTRA je vyjednávání smluv a pracovních podmínek jménem svých členů. Tato jednání se týkají různých aspektů, včetně odměn, odstupného, zdravotních a penzijních výhod a pracovní doby.

Pokud je rozpočet filmu více jak 2 mil. USD, je zaručený plat 1 082 USD za den, kdykoliv člen sdružení získá práci, načítají se mu kredity pro zdravotní a penzijní pojištění, pokud produkce poruší smlouvu SAG-AFTRA, herec může podat stížnost, aby se porušení smlouvy ze strany zaměstnavatele vyšetřilo. Členství má však také své nevýhody, neboť pro někoho, kdo má nízký příjem, jsou náklady na členství často příliš vysoké.

SAG-AFTRA hájí práva a zájmy svých členů. To zahrnuje zajištění spravedlivých mezd, řádného připsování uznání/kreditu, bezpečných pracovních podmínek a ochrany duševního vlastnictví.

¹⁷ SHIMERMAN, ARMIN. *Question: what is rule one?* Online. Backstage. 2019-11-04. Dostupné z: <https://www.backstage.com/magazine/article/question-rule-one-1-25574/>. [citováno 2023-06-30].

Odborový svaz poskytuje svým členům přístup ke zdravotnímu pojištění a penzijním plánům, které nabízejí určitou úroveň finančního zabezpečení a stability.

Tím, že SAG-AFTRA zastupuje značný počet profesionálů v zábavním průmyslu, využívá sílu kolektivního vyjednávání při jednání s produkčními společnostmi, studii, televizemi a dalšími zaměstnavateli.

SAG-AFTRA nabízí zdroje a programy na podporu profesního rozvoje svých členů. Patří sem workshopy, semináře, akce pro navazování kontaktů a vzdělávací příležitosti, které umožňují zvyšovat kvalifikaci a být informován o trendech v oboru.

Správa kreditu/titulek – SAG-AFTRA se podílí na ochraně řádného uvádění titulů svých členů a zajišťuje, aby herci byli za své role ve filmech, televizních pořadech a dalších projektech náležitě oceněni.

Odborový svaz poskytuje svým členům právní podporu, pomáhá jim při řešení sporů o smlouvy, v otázkách autorských práv a v dalších právních záležitostech souvisejících s jejich prací.

SAG-AFTRA se zapojuje do veřejné propagace a lobbování s cílem chránit zájmy svých členů a širšího zábavního průmyslu.

SAG-AFTRA pořádá slavnostní udílení cen, včetně cen SAG, které oceňují vynikající výkony herců ve filmu i v televizi.

Jako určitá nevýhoda či omezení může být brán fakt, že podle již zmíněného „Global Rule One“ (Pravidla jedna) mimo jiné platí, že pokud jste členem SAG AFTRA, nemůžete přijmout roli ve filmech, které jsou vyráběny ve společnosti, které nemají s odbory smlouvu. Další nevýhodou je, že se jména jednotlivých členů nesmí opakovat. V případě, že vstoupí někdo se jménem, které už na seznamu je, musí si ho změnit. Například Michael Keaton byl původně Michael Douglas.¹⁸

¹⁸ ATES, ALEX, WRIGHT, KC. *How to join SAG-AFTRA?* Online. Backstage. 2023-07-17. Dostupné z: <https://www.backstage.com/magazine/article/join-sag-aftra-10720/>. [citováno 2023-07-23].

1.5 Producers Guilds of America (PGA)

Producers Guilds of America (PGA) je nezisková profesní organizace zastupující producenty filmu, televize a nových médií. PGA byla založena v roce 1962 a má bohatou historii v zábavním průmyslu, kde poskytuje svým členům zdroje, podporu a možnosti navazování kontaktů. Posláním sdružení zahrnuje ochranu a prosazování zájmů producentů, usnadňování určování kreditů a stanovování profesních standardů pro tento průmysl.¹⁹

Podle článku 501(c)(6) federálního daňového zákoníku USA je PGA obchodní sdružení, které není organizováno za účelem zisku a žádná část čistého zisku proto neplyne ve prospěch soukromého akcionáře nebo jednotlivce. „PGA nejsou odbory. Je to nezisková obchodní organizace. Nemáme kolektivní vyjednávací smlouvu s AMPTP. Zastupujeme a vzděláváme naše členy a seznamujeme se s novými myšlenkami. Jsme skupina pouze sdružující jednotlivé producenty a naším cílem není honba za ziskem,“ říkají Donald de Line a Stephanie Allain, prezidenti PGA.²⁰

1.5.1 Historie

V počátcích Hollywoodu každou část produkce kontrolovali vedoucí filmových studií. Producenti byli často odsunuti do druhořadé role a zodpovídali spíše za realizaci vize studia, než aby přinášeli vlastní tvůrčí nápady. S růstem a rozvojem průmyslu však producenti začali prosazovat svou nezávislost a aktivněji se podílet na utváření filmů, které produkovali.

PGA začalo svou historii jako dvě samostatné organizace. Jako první bylo v roce 1950 založené Sdružení filmových producentů (Screen Producers Guild) pod vedením William Perlberga. Jeho vznik byl reakcí na nedostatečné uznání a podporu producentů ve filmovém průmyslu v té době. V roce 1957 se k filmovým producentům přidali televizní a vytvořili Sdružení televizních producentů (Television Producers Guild). Následným spojením těchto dvou organizací v roce 1962 vzniklo Sdružení amerických producentů - PGA.

V 80. a 90. letech rozšířilo PGA své působení i na televizi a založilo nové kategorie cen pro televizní produkci. Sdružení sehrálo zásadní roli pro tvorbu televizního prostředí a pro obhajobu práv producentů v televizním odvětví průmyslu.

¹⁹ PRODUCERS GUILD OF AMERICA. Online. <https://producersguild.org/the-organization/>. Citováno [2023-06-01]

²⁰ KILKENNY, KATIE. *Producers Guild Presidents to Writers: Why We're With You in This Fight*. Online. The Hollywood Reporter. 2023-05-31. Dostupné z: <https://www.hollywoodreporter.com/business/business-news/producers-guild-presidents-writers-1235503629/>. [citováno 2023-06-01].

V roce 2001 se PGA spojilo s Americkou asociací producentů (AAP), a tím umožnilo sdružení, aby reprezentovalo všechny členy produkčního týmu. Od té doby má PGA tyto tři Rady:

- Radu producentů (zastupující producenty, výkonné producenty a koproducenty)
- Radu přidružených/pomocných (associate) producentů (zastupující pomocné producenty, vedoucí produkce, produkční kontrolory, field producery, produkční koordinátory, producenty vizuálních efektů a zaměstnance postprodukce)
- v roce 2002 byla založena Rada pro nová média, aby i producenti z jiných sektorů zábavního průmyslu (počítačové hry, digitální efekty, digitální animace, virtuální reality apod) mohli být uznáni a reprezentováni PGA.²¹

1.5.2 Členství v PGA

PGA má více než 8 000 členů z producentského prostředí. Současnými prezidenty jsou Stephanie Allain a Donald de Line. Nejvyšším orgánem PGA je Rada ředitelů složená z producentů z celé země. Od roku 2019 je výkonnou ředitelkou PGA Susan Sprung.²²

Pro přijetí za člena PGA je nutné splnit tyto kritéria:

- Dostatečný počet kvalifikovaných titulků producenta v produkci celovečerních filmů za posledních sedm let.
- Dostatečný počet kvalifikovaných titulků producenta za posledních pět let pro ostatní formáty.
- Žadatel musí předložit různé referenční doporučení za každý projekt (film, dokument, TV seriál, talk show apod.), celkem tedy tři různé reference.

Automatické přijetí za člena PGA

- Pokud producent získá známku PGA Producers Mark (p.g.a.) za dva nebo více celovečerních filmů s kvalifikovanou distribucí tj. například u celovečerního filmu min jeden týden promítání filmu min ve dvou městech, z nichž alespoň jedno má více než jeden milión obyvatel, může požádat o členství, aniž by musel předložit další informace – automatická kvalifikace
- Také pokud byl producent nominovaný na cenu Oscar a cenu PGA v předchozích dvou letech, může být přijat za člena bez jakýchkoli dalších informací.

²¹ CHAN, PRISCILLA. *Producers Guild*. Online. London Academy. 2011-02-15. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20160220124022/https://www.media-courses.com/blog/2011/02/the-producers-guild-of-america/>. [citováno 2023-05-01].

²² RAMOS, DINO-RAY. *Producers Guild Of America ups Susan Sprung to National Executive Director & COO*. Online. Deadline. 2019-04-25. Dostupné z: <https://deadline.com/2019/04/pga-susan-sprung-national-executive-director-chief-operating-officer-1202601418/>. [citováno 2023-06-24].

PGA vytvořilo tento následující seznam různých pozic, které tvoří produkční tým a jsou způsobilé pro členství ve sdružení:

Tab. 4 Produkční tým

Producer	Production coordinator	Post production manager
Executive producer	Supervising field producer	Post production coordinator
Co-producer	Segment/field producer	VFX producer
Co-executive producer	Supervising story producer	VFX co-producer
Line producer	Senior story producer	VFX production supervisor
Supervising producer	Story producer	VFX coordinator
Associate producer	Post production producer	Animation producer
Production supervisor/manager	Post production supervisor	

Zdroj: www.producersguild.org

V současné době jsou vstupní náklady k PGA 1050 USD, z čehož 600 USD je každoroční jednorázový poplatek.²³

1.5.3 Nová média

Sdružení amerických producentů se rovněž významně podílí na vývoji programů v nových médiích a iniciativ na podporu svých členů a prosazování zájmů producentů v tomto odvětví. Například Rada producentů poskytuje producentům platformu pro diskusi o klíčových otázkách, poznacích a osvědčených postupech. PGA také vyvinula řadu vzdělávacích a mentorských programů na podporu začínajících producentů a pomáhá jim budovat úspěšnou kariéru v oboru.

1.5.4 Výsledky fungování PGA

PGA dosáhlo ve své historii mnoha významných úspěchů jako například:

Uznání PGA u Oscarů

Sdružení amerických producentů sehrálo klíčovou roli při zajištění uznání producentů při udělování cen Akademie. Ceny PGA byly poprvé uděleny jako Ceny Golden Laurel v roce 1990. Od roku 2002 jsou označovány jako ceny PGA. Cena může být udělena maximálně třem producentům, kteří vykonávali převážnou část produkčních funkcí. Při určování počtu

²³ PRODUCERS GUILD OF AMERICA. Online. Dostupné z: <https://producersguild.org/membership-requirements/>. [citováno 2023-05-01].

producentů, kteří mohou být nominováni, se za jednoho "producenta" považuje tým nejvýše dvou osob v dobré víře, pokud tyto dvě osoby měly zavedené producentské partnerství, dle komise PGA pro tzv. producentské partnerství. Aby mohl být producent nominován na cenu PGA za nominovaný snímek, musí být rozhodnuto, že má nárok na cenu PGA za tento snímek, nebo se musí odvolat proti rozhodnutí PGA o zamítnutí tohoto nároku. Konečné určení producentů, kteří splňují podmínky pro nominaci každého nominovaného snímku, provede výkonný výbor producentské sekce, včetně práva jmenovat jakéhokoli dalšího kvalifikovaného producenta jako nominovaného.

Vytvoření známky p.g.a.

V roce 2012 Sdružení amerických producentů vytvořilo producentské označení (Producers Mark) – „p.g.a.“ jako certifikaci označující významný přínos producenta k filmovému nebo televiznímu projektu. Producent nemusí být členem PGA, v titulcích musí být uveden/i jako „Produced by“ nebo „Producer“. Po podání žádosti o certifikaci, proběhne certifikační řízení v rámci PGA, kdy panel, sestávající se z arbitrů (producentů s významným portfoliem děl), rozhodne o licenci certifikace p.g.a. pro producenta.²⁴

1.5.5 Vliv na pracovní smlouvy

PGA se významně podílelo na formování pracovních podmínek v zábavním průmyslu. Sdružení úzce spolupracovalo s dalšími organizacemi v oboru na vyjednávání smluv a stanovení spravedlivých pracovních podmínek pro producenty i další profesionály v oboru. PGA se také zasazovalo o práva producentů ve sporech se studii a dalšími zúčastněnými stranami a zajišťovalo, aby producenti byli za svou práci spravedlivě odměňováni.

„Zasazujeme se o to, aby všichni producenti znali svou cenu, znali svou hodnotu a sdělovali ji svým zástupcům, aby studia, sítě a provozovatelé streamingu slyšeli stále to samé: "Tohle není fér a musíme udělat nějaké změny."²⁵

Sdružení amerických producentů má zásadní význam, protože producenti jsou pro úspěch filmových a televizních projektů životně důležití. Poskytováním zdrojů, propagací a příležitostí k navazování kontaktů zvyšuje PGA prestiž producentů a zajišťuje, aby průmysl uznával a

²⁴ Tamtéž.

²⁵ KILKENNY, KATIE. *Producers Guild Presidents to Writers: Why We're With You in This Fight*. Online. The Hollywood Reporter. 2023-05-31.

oceňoval jejich přínos. Vzhledem k tomu, že se průmysl nadále vyvíjí a přizpůsobuje novým technologiím, platformám a obchodním modelům, bude PGA i nadále hrát zásadní roli při podpoře práce producentů a obhajobě jejich zájmů.

1.6 Ostatní organizace

Pro úplnost níže uvádím přehled a stručný popis dalších důležitých profesních organizací či odborů, které v americkém mediálním prostředí působí a ovlivňují ho.

International Alliance of Theatrical Stage Employees, Moving Picture Technicians, Artists and Allied Crafts of the United States, Its Territories and Canada – (IATSE) – Mezinárodní sdružení zaměstnanců divadel, filmových techniků, umělců a s tím spojených řemesel USA, jeho teritorií a Kanady

IATSE je odborová organizace, založená 17. července 1893 v New Yorku, která zastupuje více než 168 000 pracovníků v různých odvětvích zábavního průmyslu. Jedná se o jeden z největších a nejvlivnějších odborových svazů ve Spojených státech a Kanadě s více než stoletou historií. Členové IATSE pracují v široké škále funkcí, včetně těch, které se týkají filmu, televize, divadla, živých přenosů, veletrhů a dalších. V průběhu let IATSE rozšířila svou členskou základnu o pracovníky ve všech oblastech zábavní produkce – členství v IATSE zahrnuje různorodé profese, jako jsou kulisáci, osvětlovači, kameramani, maskéři, zvukaři, scénografové, kostyméři a mnoho dalších profesí, které se na zábavní produkci podílejí. IATSE pokrývá širokou škálu průmyslových odvětví, včetně filmové a televizní produkce, divadla, veletrhů, kongresů a dalších akcí. IATSE klade též velký důraz na bezpečnostní standardy pro své členy.

Jednou z hlavních funkcí IATSE je vyjednávání kolektivních smluv se zaměstnavateli jménem svých členů. Tyto smlouvy stanovují pracovní podmínky, mzdy, benefity, bezpečnostní předpisy a další podmínky zaměstnávání. IATSE poskytuje školicí programy a zdroje, které zajišťují, že členové jsou dobře informováni bezpečnosti práce.

Ačkoliv název naznačuje zaměření na Severní Ameriku, má IATSE pobočky a sdružení v Kanadě i několika dalších zemích. Celkem má IATSE 375 poboček. Tyto pobočky jsou uspořádány podle regionů a řemesel. Každá z místních organizací je samostatným nezávislým subjektem podle 501 (c)(5) Daňového zákoníku USA. „Local“ v názvech těchto organizací

znamená určitou geografickou příslušnost. V Los Angeles jsou to například Local 800, profesionálové ve stejné kategorii v New Yorku mají označení Local 829.²⁶

Místní odbory vyjednávají pracovní smlouvy týkající se mezd, pracovních pravidel a postupů při řešení stížností. Některé poskytují služby svým členům tím, že spravují zdravotní a penzijní fondy a poskytují školení a vzdělávání.

Proces členství v IATSE se značně liší v závislosti na jednotlivých místních organizacích. Aby se zájemce mohl stát členem, musí kontaktovat příslušnou odborovou organizaci v místě svého bydliště, která zastřešuje jeho konkrétní řemeslo. Také členské příspěvky mají jednotlivé pobočky IATSE různé. Po přijetí členové pracují na základě odborových smluv, které zaručují určité mzdy, pracovní dobu, benefity, předpisy o bezpečnosti práce a další dohody, a získávají možnost zvyšovat si kvalifikaci a osvojovat si nové technologie související s jejich řemeslem.

Teamsters – Teamsters Union

Teamster je organizace založená v roce 1903, která zastupují více než 1,3 mil. členů v různých odvětvích filmového a televizního průmyslu. Stejně jako IATSE, Teamsters je rozděleno do menších organizací, například v Los Angeles mají označení Local 399.²⁷ Mezinárodní bratrstvo Teamsters je největší a nejsilnější odborovou organizací v USA a působí také právě ve filmovém průmyslu, kde organizuje pracovníky studií na západním pobřeží a různé další pracovníky. V roce 2005 měla odborová organizace Teamsters ve Spojených státech a Kanadě více než 1,4 milionu členů; její hollywoodská místní organizace 399 měla více než 4 000 členů pracujících jako řidiči, lokační a další pracovníci ve filmovém průmyslu. V tomto roce se k Teamsters přidali také castingoví režiséři.

Alliance of Motion Picture and Television Producers (AMPTP) – Společenství filmových a televizních produkčních společností

AMPTP je organizace se sídlem v Kalifornii, která zastupuje americká televizní a filmová studia a streamovací platformy v kolektivních vyjednáváních s odborovými organizacemi v zábavním průmyslu jako jsou například SAG-AFTRA, DGA, WGA aj. Hlavním předmětem vyjednávání jsou kontrakty, kompenzace, pracovní podmínky, residuals apod. Přestože AMPTP prosazuje

²⁶ INTERNATIONAL ALLIANCE OF THEATRICAL STATE EMPLOYEES. Online. Dostupné z: <https://iatse.net>. [citováno 2023-05-01].

²⁷ KEIZER, ANNA. *Film unions and guilds*. The complete list. Online. Wrapbook. 2023-06-20. Dostupné z: <https://www.wrapbook.com/blog/film-unions>. [citováno 2023-06-30].

zájmy produkčních společností, spolupracuje s odborovými organizacemi tak, aby se našla kompromisní řešení pro obě strany. Mezi 350 členských společností AMPTP patří významná filmová studia (Paramount Pictures, Sony Pictures, Universal Pictures, Walt Disney Studios and Warner Bros), hlavní televizní sítě (ABC, CBS, Fox a NBC), streamingové služby jako Netflix, Apple TV, Amazon a různé nezávislé filmové a televizní produkční společnosti.

Tato organizace byla založena v roce 1982 sloučením Asociace filmových producentů (Association of Motion Picture Producers), založené v roce 1924, a Asociace televizních producentů (Alliance of Television Producers).

American Federation of Musicians (AFM) – Americká federace hudebníků

Největší světová organizace, která zastupuje profesionální hudebníky ve filmu a v televizi v USA a Kanadě. Členové AFM mají dostatečnou zdravotní péči, penzi a současně AFM chrání autorská práva k jejich hudbě.

The American Society of Cinematographers (ASC) – Americká společnost kameramanů

ASC byla založena v roce 1919 a patří mezi nejstarší a nejvíce uznávané profesní sdružení ve filmovém průmyslu. Svým statutem kulturní, vzdělávací a profesní organizace ASC není ani odborové hnutí ani „guild“ tedy nezisková organizace jako například Producers Guild of America. Organizace má skoro 400 členů – kameramanů. Cílem organizace je rozvíjet kameramanské umění a podporovat jejich tvorbu. Členství v ASC je podmíněno pozváním a je určeno kameramanům, kteří prokázali výjimečné schopnosti, zkušenosti a přínos pro obor. Kandidát na člena musí pracovat jako kameraman nejméně 5 – 8 let před podáním přihlášky. Jeho práce musí být vynikající, technicky dokonalá. Kromě toho musí mít také výborné osobnostní hodnocení. Kandidáta písemně navrhnou tři členové ASC. Po osobním pohovoru se speciální komisí pro členství, následuje hlasování o jeho nominaci. Doporučení této komise je předloženo Radě guvernérů a k dalšímu hlasování, kdy o případném členství rozhodne dvoutřetinová většina. Po třicetidenní lhůtě, kdy se kdokoliv může k návrhu vyjádřit, je oznámen nový člen. Členem se může stát i kameraman cizí státní příslušnosti. V roce 1996 se členem ACS stal Miroslav Ondříček. Od roku 1986 organizace uděluje výroční ceny za mimořádné úspěchy v oblasti kinematografie. V roce 2003 získal Mezinárodní cenu ASC právě Miroslav Ondříček.

Členem ASC se do roku 2014 mohl stát jen filmový kameraman nebo supervisor speciálních efektů. V tomto roce ASC svého prvního člena bez zkušeností s hraným filmem, Sharon Calahan ze společnosti Pixar, která pracovala výhradně v oblasti počítačové animace. Ve

stejném roce (2014) společnost zahájila vzdělávací program ASC Master Class. Tento program umožňuje členům ASC a dalším profesionálům vyučovat studenty různým tématům včetně kompozice, osvětlení, úhlů pohledu, vytváření nálady a dalších technik.²⁸

Kromě výše uvedených činností, ASC také vydává každý měsíc magazín *The American Cinematographer* a technickou příručku pro kameramany *American Cinematographer Manual*, jejíž poslední jedenácté vydání je z tohoto roku.

American Cinema Editors (ACE) – Americká společnost střihačů filmu

ACE je profesní organizace, která zastupuje filmové střihače. Byla založena v roce 1950, hlavním cílem je rozvíjet umění filmového stříhu, propagovat význam střihačů pro film. Jednou z významných aktivit ACE je udílení cen Eddia Awards za mimořádné úspěchy v oblasti filmového stříhu.

Motion Picture Sounds Editors (MPSE) – Profesní organizace zvukařů filmu

MPSE je profesní organizace střihačů zvuku a všech dalších profesí v oblasti zvukové postprodukce, založená v roce 1953.

American Society of Composers, Authors and Publishers (ASCAP) – Americká společnost skladatelů, autorů a vydavatelů

Vysoce prominentní sdružení ve filmovém průmyslu, které se podílí na výběru licenčních poplatků za díla vytvořená jejich členy.

1.7 Současné problémy filmových profesních organizací v USA

Filmový průmysl ve Spojených státech se potýká s řadou problémů, které často organizace v tomto odvětví řeší.

- K největším problémům, které tíží americké odbory a profesní organizace, patří rozšíření přesouvání výroby po celém světě (tzv. *runaway production*). Lákadlo nižších

²⁸ THE AMERICAN SOCIETY OF CINEMATOGRAPHERS. Online. Dostupné z: [http:// https://theasc.com/faq](http://https://theasc.com/faq). [citováno 2023-06-01].

rozpočtů s pracovníky, kteří nejsou členy odborů, přilákalo producenty do států, které uznaly filmovou a televizní produkci jako zdroj podpory místní ekonomiky. Stejně tak země v zahraničí, především ve východní Evropě a části třetího světa, umožňují výrobu za nižší rozpočty a širokou nabídku dostupných lokací. Jedním z hlavních důvodů je často úspora nákladů. Některé země nebo regiony nabízejí finanční pobídky, daňové úlevy a dotace, aby přilákaly zahraniční produkce. V poslední době láká filmovou a televizní produkci z Hollywoodu také Kanada, která nabízí kromě kvalifikovaných pracovníků také daňové úlevy a v neposlední řadě výhodný směnný kurz.

- Někteří odboroví funkcionáři poukazují na to, že náklady na film se nesníží, pokud studia nebudou kontrolovat nadstandardní výdaje na herce, zejména obrovské platy některých hvězd. Nárůst natáčení mimo odbory je rovněž spojován s nedostatkem jejich vzájemné jednoty. Přirozené tendence k diverzifikaci přispěla k oslabení moci odborů a k následnému nedostatku jednoty mezi zaměstnanci. Není tak výjimkou, že v poslední době filmy produkují a distribuují konglomeráty, které vlastní podniky mimo oblast zábavy. Pokud tedy dojde k zastavení filmové produkce kvůli problémům spojeným s jeho pracovníky, příjmy konglomerátu se pouze zpomalí, ale firmy díky penězům z jiných zdrojů stále přežijí.²⁹
- Vzestup digitálních technologií přinesl do odvětví příležitosti i výzvy. Streamovací služby, online distribuce a digitální pirátství narušily tradiční distribuční modely, což vedlo k debatám o sdílení příjmů, odměnách a ochraně autorských práv. Vzestup streamovacích platforem změnil způsob distribuce obsahu, což má dopad na toky příjmů a dynamiku vyjednávání. Organizace musí řešit, jakým způsobem jsou tvůrci za obsah streamovaný na těchto platformách odměňováni.
- Filmový průmysl dlouhodobě bojuje s rozmanitostí a inkluzí, a to jak z hlediska zastoupení na obrazovce, tak v zákulisí. Organizace se snaží řešit systémové předsudky a prosazovat inkluzivnější postupy nejen při najímání zaměstnanců ale také z pohledu dějové linie filmů.
- Ochrana duševního vlastnictví je v době, kdy lze obsah snadno šířit a sdílet, klíčová. Organizace se musí zasazovat o přísnější zákony o autorských právech a opatření, která zabrání pirátství.

²⁹ WASKO, JANET. *Guilds and unions*. Online. Schirmer Encyclopedia of Film. 2023-07-25. Dostupné z: <https://www.encyclopedia.com/arts/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/guilds-and-unions>. [citováno 2023-07-25].

- Změny v chování diváků, včetně klesající návštěvnosti kin a měnících se diváckých návyků, představují výzvu pro tradiční distribuční modely. Organizace se musí přizpůsobit měnícím se vzorcům spotřeby a zároveň zajistit spravedlivou odměnu pro tvůrce.
- Filmový průmysl je stále více globální a produkce i financování překračují mezinárodní hranice. To vyvolává otázky týkající se daňových pobídek, duševního vlastnictví, kulturního cítění a samotných pracovních předpisů.
- Technologie sice otevírají nové tvůrčí možnosti, ale zároveň představují výzvu, pokud jde o rychle se vyvíjející produkční metody a vizuální efekty. Organizace se tak snaží do budoucna zajistit, aby se umělci dokázali přizpůsobit novým nástrojům a technikám.

1.8 Stávka WGA a SAG-AFTRA

V souvislosti s významem i silou profesních organizací je nutné zmínit právě probíhající tzv. dvojitou stávku (WGA) a (SAG-AFTRA), která téměř zastavuje hollywoodskou produkci. Scénáristé jsou ve stávce od 2. května 2023, herci se přidali 14. července 2023. Jednání probíhají mezi těmito dvěma organizacemi a AMPTP.³⁰

Je to první stávka od roku 1960, kdy stávkovali herci pod vedením Ronalda Reagana. Stávka tehdy trvala jeden měsíc, kdy se filmy přestaly úplně vyrábět a výsledkem tvrdého jednání byl vznik systému residuals, zdravotního pojištění a nároku na penzi. Stejně jako tehdy problémy nastaly kvůli změnám souvisejícím s nástupem televize i nyní stávka souvisí se změnami a technologickým vývojem, kterým filmový průmysl prochází.

Mezi hlavní důvody stávky jsou obavy z využití umělé inteligence především v případě streamingových platforem jako je Netflix či Amazon. Scénáristé se obávají, že místo nich bude psát scénáře umělá inteligence. Herci se obávají, že jejich fyzická přítomnost nebude v budoucnu potřeba a jejich tváře se pouze naskenují a použijí v jakémkoliv dalším projektu bez jejich souhlasu či finanční kompenzace. Již nyní není neobvyklé, že komparzisté či herci menších rolí mají ve smlouvě kterou podepisují článek o tom, že si studio může kompletně naskenovat jejich podobiznu a následně ji pro daný projekt využít. Studiu se díky tomu otevírá možnost vložit herce do více scén či obrazů bez nutnosti zaplatit herci další natáčecí den. Pro herce to má kromě finanční situace vliv také na samotný počet natáčecích dní, které jsou pro ně podstatné mimo jiné z hlediska možnosti členství v herecké odborové organizaci. Jedná se o první takový spor, který zahrnuje vliv umělé inteligence a rozdělení zisků v nové éře digitálních technologií a dá se očekávat, že výsledek tohoto sporu ovlivní i jednání v dalších průmyslových odvětvích.

Dalšími požadavky jsou kromě vyšších platů zvýšení honorářů plynoucích z opakovaných projekcí filmů a seriálů právě na streamingových platformách. Přesto, že streamovací společnosti technicky vzato residuals vyplácí, dle odborů i jejich členů zůstává hercům a scénáristům z dřívějšího výdělků jen mizivá částka a ti, kteří kdysi dostávali peníze za reprízy seriálů v televizi či z prodeje DVD, nyní často nedostávají nic. Residuals plynoucí ze streamovacích služeb nyní nejsou ani vázány na popularitu konkrétního filmu či seriálu, protože většina streamovacích služeb konkrétní údaje o sledovanosti ani nezveřejňuje. Být tak

³⁰ ROHÁČKOVÁ, KRISTINA. *Hollywood se zastavil. Ke stávce scenáristů se po neuspokojivém jednání přidaly i herecké odbory*. Online. Irozhlas.cz. 2023-07-13. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/kultura/film/hollywood-stavka-scenaristi-herci-sag-aftra-wga-premiery-kino_2307132117_kro. [citováno 2023-07-15].

nyní součástí úspěšného projektu nemá z finančního hlediska pro méně známé herce žádný vliv. Velká většina těch, co momentálně stávkují, jsou umělci „střední třídy“, kteří žijí doslova od výplaty k výplatě a aby se užívali, mají více prací. „Jen malá část hnutí jsou opravdové celebrity,“ říká Ashley Nicole Black, herečka a scénaristka.³¹ Podle nejmenovaného zástupce hnutí si 92 % z aktivních členů odborů ročně nevydělá více než 80 000 USD. Dále 86 % z členů nemá zdravotní pojištění, na něž jako člen WGA máte nárok pouze pokud ročně vyděláte více než 26 000 USD. Matt Damon na premiéře filmu *Oppenheimer* ke stávce řekl, že „důvody jsou nesmírně důležité. Musíte vydělat 26 000 USD za rok, abyste měl nárok na vaše zdravotní pojištění a je velmi mnoho lidí, kteří na tuto částku dosáhnou právě jen díky residuals. Vydělává se zde hodně peněz a je třeba, aby byly rozděleny a aby se dostalo i na ty, kteří na tuto částku jinak stěží dosáhnou.“³²

Dne 12. července 2023 přinesl server *Deadline Hollywood* zprávu, že AMPTP a hlavní hollywoodská studia se nehodlají vrátit k jednání s WGA dříve než koncem října 2023 s úmyslem nechat scénáristy finančně vyčerpat. Později to zástupci AMPTP vyvrátili s tím, že chtějí podepsat dohodu co nejdříve. Dne 1. srpna 2023 WGA oznámila, že se sejde s AMPTP, aby projednala jednání ohledně stávky. K oboustranné dohodě ovšem nedošlo. Dne 11. srpna 2023 WGA po jednání s AMPTP rozeslaly svým členům zprávu, že studia naznačila, že jsou ochotna upravit dohody v některých oblastech včetně způsobu, jak ochránit scénáristy před užitím technologie umělé inteligence. V současné době stávka trvá a WGA potvrdila, že studia musí upravit všechny návrhy, než přistoupí k dalšímu jednání.³³

S ohledem na vliv amerického filmového průmyslu dopady této stávky sahají daleko za hranice USA. Stejně jako bylo natáčení ze dne na den zastaveno v USA, stalo se tak po celém světě včetně České republiky, kde se v té době natáčelo hned několik zahraničních projektů. Příkladem může být projekt *Foundation*, který byl natáčen v prostorách filmových studií *Prague Studios* v Praze. Dopad stávky měl přímý vliv na asi 1700 českých filmařů spolupracujících s *Prague Studios* jen na tomto projektu, kteří ze dne na den přišli o práci.³⁴

³¹ LAWLER, KELLY. *Who is in SAG-AFTRA, anyway? The union has more working class actors than movie stars.* Online. USATODAY. 2023-07-20. Dostupné z: <https://eu.usatoday.com/story/entertainment/tv/2023/07/21/sag-aftra-explained-more-working-class-actors-than-stars/70413183007/>. [citováno 2023-07-23].

³² CAMPFNER, CONSTANCE. *Hollywood strike: Oppenheimer stars leave premiere to join actors.* Online. The Times. 2023-07-14. Dostupné z: <https://www.thetimes.co.uk/article/hollywood-strike-actors-oppenheimer-film-premiere-2023-zpqgrgr6l>. [citováno 2023-07-14].

³³ HOLMES, TODD. *Hollywood Writers Strike Hits Day 109 And Negotiations Have Barely Begun. Here's What's At Stake.* Online. Forbes. 2023-08-18. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/toddholmes/2023/08/18/silence-has-been-broken-negotiations-are-taking-place-now-between-the-amptp-and-wga/>. [citováno 2023-08-19].

³⁴ HRNČÍŘ, MARTIN. *Kvůli stávce v Hollywoodu jsme propustili 1700 lidí, říká majitel Prague Studios.* Online. 2023-08-03. Rozhlas.cz. Dostupné z:

Dalším problémem je pak vliv na filmové pobídky. Mezi zastavené projekty patří totiž také ty, které jsou aktuálně evidovány v pobídkovém systému, ale zároveň nemohou být realizovány. Alokované peníze by tak mohly čerpat jiné projekty. Ministerstvo kultury proto chce ve spolupráci se Státním fondem kinematografie najít řešení, které by pomohlo nastalou situaci odblokovat.³⁵

https://www.irozhlas.cz/kultura/film/stavka-v-hollywoodu-prague-studios-propousteni-1700-zamestnancu-tomas-krejci_2308031532_elev. [citováno 2023-08-09].

³⁵ POSPÍŠIL, LUKÁŠ. *Stávka filmařů v USA může mít dopad na práci tisíců lidí v Česku, tvrdí producent*. Online. 2023-07-18. Dostupné z: <https://www.e15.cz/byznys/stavka-filmaru-v-usa-muze-mit-dopad-na-praci-tisicu-lidi-v-cesku-tvrdi-producent-1399433>. [citováno 2023-07-19].

2 Profesní organizace v České republice

2.1 Historický úvod k profesním organizacím

Abych se mohl později zaměřit na rozdíl profesních organizací a jejich cílů v obou zemích, je nutné alespoň ve stručnosti popsat historii tohoto průmyslu u nás. V roce 1948 byl vládním nařízením č 72/1948 Sb. zřízen státní podnik Československý státní film. Základem bylo zavedení centralizace a tuhé cenzury. Od roku 1948 pak prochází Československý státní film reorganizací, mění se nadřizené orgány i vnitřní struktura. V padesátých letech, kdy byla vysoká návštěvnost kin, se zisk z filmových představení stal pro obce zajímavým zdrojem příjmů. V té době také došlo k významné změně vlastnictví kin. Vláda převedla vlastnictví do národních výborů a pro jejich provoz zřídila krajské filmové správy. Tržby v té době byly rozdělovány v poměru 50 % ve prospěch kin a 50 % ve prospěch distributora.

V roce 1957 byl v podstatě položen základ nové organizační struktury Československého státního filmu (ČSF), když byla výnosem Ministerstva školství a kultury ČSR ze dne 18.1.1957 vytvořena Hlavní správa ČSF a založeno šest samostatných hospodářských organizací – Filmové studio Barrandov, Krátký film, Filmové laboratoře, Filmový průmysl, Ústřední půjčovna filmů a Československý Filmexport. Vztah státu a kinematografie byl v tomto období jednoznačně dán centrálním řízením a úplnou kontrolou všech odvětví filmu prostřednictvím Ústředního ředitelství ČSF. Tehdy existující Revoluční odborové hnutí (ROH) byla monopolní odborová organizace. Mnohdy bylo členství zaměstnanců v ROH jako dobrovolné organizace prakticky povinné a automatické. Tato organizace existující za socialismu ve skutečnosti však neplnila funkci ochrany práv zaměstnanců vůči zaměstnavateli. Činnost odborových organizací ROH se zaměřovala pouze na vybírání členských příspěvků a organizování společenských a rekreačních aktivit.

V roce 1965 byl založen Filmový a televizní svaz FITES jako nástupce filmové složky Svazu československých divadelních a filmových umělců (SČDFU). Jeho úkolem bylo mimo jiné hájit zájmy tvůrců, umožnit kolektivní vyjednávání s vedením Československého filmu (ČSF) a Československé televize (ČST), projednávat mzdové otázky. Ideou bylo vytvořit nezávislý svaz, který by stál mimo struktury ČSF, ale mohl by svým hlasem přesto ovlivňovat dění v české kinematografii. Od počátku jeho vzniku byly členy předsednictva uznávané osoby z řad režisérů, herců, scénáristů, publicistů, V roce 1968 vznikl Koordinační výbor tvůrčích svazů

(KVTS), jenž spojoval jednotlivé umělecké svazy a FITES tomuto výboru poskytl na své půdě útočiště. FITES zanikl v roce 1970 a byl obnoven v roce 1990.³⁶

Ostatní umělci a autoři (výtvarníci, literáti, hudební skladatelé, teoretici umění a architektury) v této době vytvářeli umělecká sdružení, která měla povahu utajených soukromých spolků k jejich vzájemné umělecké podpoře a organizaci společné činnosti. Oficiální normalizační svaz registrovaných umělců, nástupce Svazu československých výtvarných umělců (1956–1970). SČVU rozhodoval o umělcích, a to i o umělcích, kteří nebyli jeho členy a schvaloval tzv. registrace, které umožňovaly žít se ve svobodném povolání.

Teprve po roce 1989 došlo k transformaci od centralizovaného řízení k privatizaci. Ve filmové průmyslu došlo k zániku monopolního systému a zaměstnanci původního zaměstnavatele, tedy všech výše uvedených státních firem, byli propouštěni. Část z nich začala pracovat pro soukromé produkce jako OSVČ (osoba samostatně výdělečně činná). Tito bývalí zaměstnanci se začali obracet na nově vznikající producentské společnosti nebo se z finančních důvodů zapojovali do mezinárodních koprodukčních projektů. V roce 1992 byl přijat Zákon o státním fondu ČR pro podporu a rozvoj české kinematografie (Zákon 241/1992 Sb.) a o rok později Zákon o některých podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl (Zákon 273/1993 Sb). Nové soukromé produkční společnosti začaly vyrábět filmy mimo státní vliv a otevřela se cesta pro zahraniční investice do filmového průmyslu.³⁷

Na začátku 90.let vznikly nebo byly obnoveny profesní organizace, které ovšem legislativně nebyly odbory, ale částečně mezi jejich činnosti patří i dnes kolektivní vyjednávání. V roce 1991 vznikla Asociace scénaristů, režisérů a dramaturgů (ARAS), byl obnoven Filmový a televizní svaz (FITES), v roce 1992 vznikla Asociace kameramanů (AČK), v roce 2014 vznikla Asociace filmových střihačů a střihaček (AFS), v roce 2018 byla ustanovena Asociace dramaturgů v audiovizi (ADA). K odborům patří také Herecká asociace založená v roce 1990. V oblasti audiovizuálních organizací byly v roce 1994 založeny Asociace producentů v audiovizi (APA), Asociace animovaného filmu (ASAF), Asociace provozovatelů kin (APK), Unie filmových distributorů (UFD) a Asociace českých filmových festivalů.³⁸

Také zde existuje specifická odborová organizace Konfederace umění a kultury (KUK), založená v roce 1990, která sdružuje různé profesní spolky i odborové kulturní organizace. Byla založena na základě článku 8 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a

³⁶30 rocků bez opony. Online. Dostupné z: <http://www.30rocku.cz/cs/udalo-se/fites.html>. [citováno 2023-07-01].

³⁷ Český filmový průmysl po roce 1989: Příčiny a následky orientace studiového komplexu Barrandov na zahraniční zakázky.

³⁸ ASOCIACE REŽISÉRŮ, SCÉNARISTŮ A DRAMATURGŮ. Online. Dostupné z: <http://aras.cz>. [citováno 2023-06-05].

kulturních právech (vyhl. 120/1976 Sb.) a Mezinárodní úmluvy číslo 87 Mezinárodní organizace práce, jako konfederace s odborovou působností pro profese, které se nemohou odborově organizovat. Přestože v roce 1990 v ní bylo registrováno téměř 120 000 členů, dnes to je jen 31 500.³⁹ Dle informací na jejich stránkách jsou členy KUK profesní organizace AČK, AFTS, AMAV a APZ.⁴⁰

2.2 Přehled a struktura vybraných organizací v České republice

Pro účely této práce neuvádím níže kompletní přehled profesních organizací, které v České republice působí, ale zaměřuji se blíže a popisuji především nejdůležitější profesní organizace či asociace s přihlédnutím k možnosti porovnání s organizacemi ve Spojených státech..

K organizacím, které popisuji dále, si dovoluji připojit důležitou poznámku k vysvětlení, proč jsem je do své práce zařadil. Kromě udělování licence k užití děl pro jednotlivé umělce mohou následující organizace tyto umělce také zastupovat. Je možné zde tak do jisté míry najít určité společné znaky s fungováním obdobných organizací ve Spojených státech. Zásadním rozdílem je zde však skutečnost, že tyto organizace nemají oporu v legislativě pro kolektivní zastupování svých členů například pro případ vyjednávání nejlepších odměn, pracovních podmínek či jiných zaměstnaneckých výhod.

2.2.1 Asociace producentů v audiovizí (APA)

Asociace producentů v audiovizí (APA) sdružuje nezávislé producenty a výrobce audiovizuálních děl v České republice. APA byla založena v roce 1994. Členy jsou produkční společnosti nebo producenti audiovizuálních děl a dále fyzické i právnické osoby se sídlem v České republice z oblasti českého hraného, dokumentárního a animovaného filmu, televizní tvorby, filmového servisu a reklamy. Členy nejsou provozovatelé televizního vysílání nebo reklamní agentury. V současné době má asociace 139 členů.

Hlavním cílem činnosti APA je chránit a prosazovat zájmy producentů a výrobců audiovizuálních děl, jednat s profesními svazy, orgány státní správy (Česká televize, Státní fond na podporu a rozvoj české kinematografie) nebo ochrannými autorskými organizacemi (Ochranný svaz autorský) a vytvářet příznivé podmínky pro podnikání pro své členy. APA dále také vypracovává návrhy spojené s problematikou AV děl v ČR a vyjadřuje se k návrhům legislativních úprav. Zpracování doporučení a informace k problematice výroby AVD a také

³⁹ KONFEDERACE UMĚNÍ A KULTURY. Online. Dostupné z: <https://www.odborykuk.cz>. [citováno 2023-06-06].

⁴⁰ Tamtéž.

poskytuje odborné konzultace a semináře pro své členy. Dále také připomínkuje krátkodobé i dlouhodobé koncepce Rady Fondu a dává SFKMG podněty pro zlepšení v systému bodování projektů či systému expertních hodnocení. Kromě tohoto působení na legislativu APA poskytuje v oblasti audiovize svým členům například vzory autorských či koprodukčních smluv, které jsou speciálně vytvořeny a upravovány s asociací dlouhodobě spolupracujícími advokáty. V době pandemie covid -19 pak ve spolupráci s Evropským institutem bezpečnosti filmových projektů APA vytvořila seznam bezpečnostních pravidel při výrobě audiovizuálních děl a formou pravidelného newsletteru informovala o aktuálních podmínkách a regulacích, které se dotýkají filmové výroby. Stejně tak vydávala doporučení pro své členy, týkající se pokračování či zahájení výroby či pro případ výskytu onemocnění během natáčení. Kromě těchto zásadních cílů je asociace také aktivní v zahraničí, kde se již dlouhodobě podílí na propagaci české kinematografie.

Právní statut a struktura APA

Podle par 214 a násl. Zákon. č. 89/2012 Sb. je APA spolek. Orgány spolku jsou valná hromada, představenstvo, výkonný ředitel, etická komise a pracovní skupiny. Valná hromada je nejvyšším orgánem spolku a schází se jedenkrát ročně. Výkonnými orgány jsou představenstvo složené z deseti členů a etická komise čítající pět členů. Producenti v čele představenstva, zastupují šest okruhů audiovizuální tvorby. Ty jsou následující:

- česká hraná filmová
- zahraniční zakázky
- reklamní tvorba
- televizní tvorba
- dokumentární film
- animovaný film

Předsedou APA je v současné době producent Vratislav Šlajer.

Členství v APA

Noví členové do APA jsou přijímáni jednou za rok a jejich přijetí musí schválit valná hromada. Zájemci o členství předem pošlou dopis s popisem své činnosti, ke kterému musí připojit nejméně tři jména a podpis stávajících členů APA. Uchazeči musí ale splnit podmínku nezávislosti, která je definována ve stanovách spolku. Podle ní nemůže být členem sdružení právnická nebo fyzická osoba, která je provozovatelem televizního vysílání nebo je majetkově propojena s provozovatelem televizního vysílání jako jeho servisní organizace.

S členstvím jsou spojené povinnosti platit členský příspěvek, podporovat činnost a zájmy asociace a dodržovat Etický kodex producentských činností. Etický kodex spočívá v několika bodech, které jsou shrnuty pod následujícími hesly:

- kredit profese (producent svým jednáním zvyšuje kredit producentské profese)
- konkurenční boj (producent nesmí pomlouvat nebo hanobit konkurenci),
- loajalita (ke sdružení APA)
- platební morálka
- profesionalita a spolehlivost (členové musí včas plnit své finanční či smluvní závazky)
- společné vyjednávání standardů (členové budou respektovat rámcová ujednání APA s televizemi, fondy atd.)

Činnost APA je financována z příspěvků svých členů, roční příspěvek je 10 000 Kč pro každého člena (s výjimkou členství junior a čestného členství), z dotací a darů sponzorů či členů spolku. Dále příjmy z vlastní odborné činnosti. Nejvýznamnější zdroj financování jsou výnosy z projektů společného zájmu výrobců zvukově obrazových záznamů realizovaných prostřednictvím APA na základě dohody s INTEGRAM, z.s. ve výši 50 % z režijní srážky z neidentifikovatelných příjmů výrobců zvukově obrazových záznamů.

Organizace založené z iniciativy APA

Czech Film Center – České filmové centrum (ČFC)

APA iniciovala vznik ČFK v roce 2002, protože od počátku 90. let tu neexistovala žádná instituce, která by se starala o festivaly a prezentaci českých filmů v zahraničí. Další důležitou funkcí je propojení českého filmového průmyslu se zahraničím, a to i opačně.

ČFC vydává unikátní roční katalogy i příležitostné publikace o českém filmu. Zahraničním filmovým profesionálům poskytuje aktuální informace o české kinematografii a filmovém průmyslu, možnostech financování a koprodukcí v ČR, o nové legislativě v této oblasti apod.

ČFC věnuje hodně pozornosti filmům ve vývoji. Komunikuje s mezinárodními vzdělávacími programy a koprodukčními trhy a propojuje je s talentovanými českými filmaři. Organizuje prezentační fóra perspektivních filmových projektů a tvůrcům poskytuje možnost konzultace s předními odborníky z různých oblastí průmyslu.

Ceny české filmové kritiky

Cílem Cen české filmové kritiky je představit nejlepší filmy, nové objevy a naděje české kinematografie nestranným pohledem filmových novinářů. Ceny české filmové kritiky organizovala až do roku 2013 Česká filmová komora, poté byla soutěž předána nově vzniklému Sdružení českých filmových kritiků

CZECH FILM COMMISSION (Česká filmová komise)

Česká filmová komise byla založena v roce 2004. Cílem jejího založení bylo především přiblížit Českou republiku zahraničním filmařům. Slouží k propagaci České republiky jako atraktivní filmové destinace, a pro zahraniční filmaře poskytuje informace o možnostech a podmínkách natáčení v České republice a slouží jako zdroje informací o českém audiovizuálním průmyslu, potenciálních lokacích a infrastruktuře. Dále informuje o aktuálních legislativních podmínkách, které se týkají filmových pobídek či mezinárodních koprodukcí. Podporuje také rozvoj filmových kanceláří v jednotlivých regionech ČR a tím rozvoj regionálních fondů. CZECH FILM COMMISSION je členem mezinárodních asociací European Film Commissions Network (EUFCN).

Česká filmová komora (ČFK)

ČFK byla obecně prospěšná společnost, kterou APA založila společně s Uníí filmových distributorů (UFD) a Asociací provozovatelů kin (APK). V rámci ČFK bylo založeno a několik let provozováno České filmové centrum, Film Commission a Media Desk.

MEDIA Desk

Konzultační kancelář pro program Media od roku 2002.

Spolupracující organizace

Asociace producentů v audiovizi je členem mezinárodních producentůvých organizací FIAPF (sdružuje asociace filmových producentů), CFP-E (sdružuje reklamní producenty) a CEPI (sdružuje producenty z oblasti televizní tvorby) se kterými spolupracuje. Mezinárodní organizace mají podobný cíl jako národní asociace producentů, tedy ochraňovat a reprezentovat zájmy svých členů v ekonomické, právní a obchodní oblasti. V minulých letech APA komunikovala také například ohledně standardizace vztahů mezi produkčními společnostmi, klienty a agenturami. Důležitým partnerem APA pro spolupráci a vyjednávání o podmínkách je pochopitelně také Česká televize, jakožto důležitý koproducent českých filmů.

2.2.2 Asociace scénáristů, režisérů a dramaturgů (ARAS)

Asociace režisérů, scenáristů a dramaturgů (ARAS) je výběrovým spolkem českých profesionálních filmových a televizních režisérů, scenáristů a dramaturgů. Jeho členové usilují o rozvoj svých oborů, autorské kvality a svobody. Členové ARAS se ve své tvorbě a veřejném vystupování hlásí k vyšší míře společenské odpovědnosti.

Cíle ARAS jsou následující:

- posilovat a chránit sociální, právní a finanční podmínky autorů ve filmové, televizní a další audiovizuální tvorbě;
- poskytovat odborné poradenství, pomoc a ochranu členům v pracovněprávní a autorskoprávní oblasti;
- zastupovat zájmy členů formou jednání s dalšími profesními asociacemi, organizacemi a orgány veřejné správy, fondy, atp.;
- vyjadřovat se k platným právním normám, týkajícím se oblasti audiovize a spolupracovat na přípravě jejich novelizací s dalšími právníckými a fyzickými osobami;
- podporovat umělecký rozvoj i odborné vzdělávání svých členů;
- podporovat začínající režiséry, scenáristy a dramaturgy;
- podporovat organizování festivalů, přehlídek, kongresů, seminářů, konferencí a dalších aktivit a spolupracovat s mezinárodními organizacemi stejného či podobného zaměření;
- udělení výroční Ceny ARAS za originální středometrážní debut.

Jednání ARAS se řídí stanovami, průběžně jej zastupuje a řídí devítičlenná Rada, která ze svého středu volí předsedu a dva místopředsedy. Alespoň jednou ročně je svolána Valná hromada ARAS, které se mohou účastnit všichni členové.

Členem ARAS se může stát režisér, scenárista nebo dramaturg působící v oblasti audiovizuální tvorby v České republice, získá-li garanci alespoň tří členů ARAS a je-li schválen radou ARAS mimo jiné na základě životopisu. V současné době má ARAS 171 členů.⁴¹ A členský příspěvek je ve výši 1 300 Kč za rok.

2.2.3 Asociace českých kameramanů (AČK)

Kameramani se začali poprvé sdružovat v Československu od roku 1920 prostřednictvím Klubu českých kinotografů a před druhou světovou válkou založili při Československé filmové unii Odbor kameramanů. Po roce 1948 však byly veškeré snahy o profesní sdružování zlikvidovány. Teprve po roce 1989 vznikla dne 5.ledna 1990 kameramanská organizace Sdružení českých filmových kameramanů (SČFK). V roce 1992 bylo sdružení přejmenováno na Asociaci českých kameramanů (AČK).⁴²

⁴¹ ASOCIACE REŽISÉRŮ, SCÉNARISTŮ A DRAMATURGŮ. Online. Dostupné z: <http://aras.cz>. [citováno 2023-06-05].

⁴² ASOCIACE ČESKÝCH KAMERAMANŮ. Online. Dostupné z: <https://www.ceskam.cz/asociace-ceskych-kameramanu/>. [citováno 2023-06-05].

Posláním AČK je zlepšování podmínek pro výkon kameramanské profese v zájmu uměleckého přínosu a technické úrovně členů AČK vůči orgánům a organizacím v oblasti filmu, internetu a televize i vůči státním orgánům a jiným organizacím v audiovizí.

Cíle AČK jsou následující:

- podporovat, prosazovat a pečovat o uměleckou a autorskou kameramanskou tvorbu v České republice
- rozvíjet a podporovat profesní zájmy kameramanů
- podpora členů ve zprostředkovávání informací pro rozšiřování jejich znalostí v oboru kameramanské teorie i praxe
- spolupráce s obdobnými organizacemi ostatních zemí
- obrana a ochrana práv a zájmů kameramanů i dalších pracovníků v oblasti odměňování za výkon profese

Aktivity AČK jsou především v profesní a společenské rovině. Na svých internetových stránkách informuje o významných událostech z oboru a sděluje důležité informace o aktuálním dění. V minulosti byla snaha AČK jednat s APA o tzv. kolektivní smlouvě, která by stanovila jasné pracovní podmínky. To však bylo nakonec ze strany APA odmítnuto. AČK také každoročně uvádí kameramanskou cenu AČK v několika kategoriích.

Členství

Členství v AČK je udělováno Prezidiem a členem se může stát každý, kdo se hlasí k jejímu poslání a splní profesní nároky, stanovené Statutem člena. AČK rozlišuje několik druhů členství a s každým členstvím jsou spojeni jiné nároky:

- řádný člen - aktivní/neaktivní/čestný;
- člen student;
- člen přidružený;
- člen – Klubu přátel AČK.

Současným prezidentem AČK je Marek Jícha⁴³ a poplatek za členství činí 2 000 Kč za rok.

2.2.4 Herecká asociace

Herecká asociace byla založena v roce 1990 jako odborové hnutí. Hlavní činností Asociace je zejména ochrana a prosazování profesních a odborových práv členů Asociace nejen ve všech

⁴³ ASOCIACE ČESKÝCH KAMERAMANŮ. Online. Dostupné z: <http://ceskam.cz>. [citováno 2023-06-06].

rozhodujících oblastech společenského života, ale i směrem k orgánům a institucím určujícím podmínky pro realizaci těchto práv jako je užití práv výkonných umělců a jejich uměleckých výkonů, s cílem odstranit případnou ekonomickou a právní diskriminaci ve všech oblastech užití. Herecká asociace je součástí mezinárodní světové herecké organizace FIA. Dále asociace spoluorganizuje každoroční udílení několika významných uměleckých ocenění jako jsou dabingové Ceny Františka Filipovského či Cena Thálie. Prezidentem herecké asociace je Ondřej Kepka.⁴⁴

Členství

Řádným členem Asociace se může stát zletilý občan České republiky, který profesionálně vykonává hereckou činnost a souhlasí se stanovami Asociace. Před nabytím zletilosti se může stát členem Asociace i student umělecké školy v oborech živého umění. Vstupní členský poplatek je 250 Kč a měsíční poplatek se následně pohybuje od 100 - 200 Kč dle výkonu činnosti herce za dané období.

Výhoda pro členy

Herecká asociace svým členům poskytuje pomoc v právní, společenské a sociální oblasti. Kromě bezplatné právní pomoci související s výkonem hereckého povolání sem patří dále finanční pomoc ze sociálního fondu i bezúročné půjčky či péče o členy - seniory.

2.2.5 Ochranný svaz autorský – OSA

OSA je kolektivní správní organizace, která se zabývá správou autorských práv a práv souvisejících v oblasti hudební tvorby. Jejím hlavním úkolem je zajišťovat spravedlivého odměňování za použití děl pro autory a držitele hudebních práv. OSA uděluje licence a vybírá poplatky za veřejné provedení, rozmnožování a další formy využití hudebních děl a následně tyto peníze distribuuje mezi autory a vydavatele. Svou činnost vykonává na základě oprávnění od Ministerstva kultury ČR. OSA se může nechat zastupovat každý, kdo uhradí jednorázový poplatek 500 Kč. Členem OSA se může zastupovaný autor stát, trvá-li jeho smluvní vztah s OSA nejméně po dobu pěti let a pokud jeho autorské odměny dosáhnou čtyři poslední za sebou jdoucí roky vždy nejméně 80 000 Kč, či v období posledních pěti let dosáhne odměna na souhrnnou částku 1 000 000 Kč.⁴⁵

2.2.6 INTERGRAM

INTERGRAM je společnost výkonných umělců a výrobců zvukových a zvukově-obrazových záznamů, který vykonává kolektivní správu práv souvisejících s autorským právem. Především

⁴⁴ HERECKÁ ASOCIACE. Online. Dostupné z: <https://hereckaasociace.cz/o-nas/organizacni-struktura/>. [citováno 2023-06-06].

⁴⁵ OSA. Online. Dostupné z: <http://osa.cz>. [citováno 2023 06-01].

pak práva výkonných umělců a výrobců zvukových a zvukově obrazových záznamů. Svou činnost vykonává na základě oprávnění od Ministerstva kultury ČR. INTERGRAMEM se může nechat zastupovat každá fyzická nebo právnická osoba, která je občanem České republiky, nebo jiného členského státu Dohody o Evropském hospodářském prostoru, pokud je výkonným umělcem, výrobcem ve smyslu autorského zákona.⁴⁶

2.2.7 DILIA

Ochranná organizace pro literární, divadelní, hudebně-dramatická díla a pro oblast médií. Zabývá se ochranou autorských práv v oblasti divadla, literatury, hudby a médií.

⁴⁶ INTERGRAM. Online. Dostupné z: <http://www.integram.cz>. [citováno 2023-06-05].

3 Status umělce

V důsledku omezení kulturních aktivit během pandemie covidu-19 se v celé Evropě začalo více hovořit o pracovních podmínkách a sociálním zajištění v uměleckých profesích, tedy o zakotvení statusu umělkyně a umělce. Již v roce 1980 se UNESCO začalo zabývat sociálním zabezpečením umělců výzvou ke zlepšení profesního, sociálního a ekonomického postavení umělce. UNESCO definuje umělce jako „*jakoukoliv osobu, která vytváří nebo kreativně se vyjadřuje, anebo znovu vytváří umělecká díla, která uvažuje o umělecké tvorbě jako o nezbytné součásti svého života, která tímto přispívá k rozvoji umění a kultury a která je nebo žádá o uznání sama sebe jako umělce, ať už je či není vázána jakýmikoli pracovněprávními vztahy*“.⁴⁷ Tato definice je tak velmi volná a pro jednotlivé národní státy tak ne zcela použitelná.

Snahou je dosáhnout jednotného zákona, jehož nespornou výhodou by bylo, že pokud by byl jedinec uznán umělcem, nemusel by tento status dokazovat jiným způsobem jednotlivým institucím. Nicméně, jak jsem naznačil v předchozím odstavci, status umělce může být definován různě. Například výčtem profesí, ve kterých umělec působí (to platí například v Estonsku). Případně o uznání umělce rozhoduje instituce/komise složená z expertů (například Litva). Některé ze členských států Evropské unie (Belgie, Španělsko, Portugalsko, Litva, Lotyšsko, Malta, Chorvatsko, Estonsko) například přijaly pro postavení umělců nebo uznání výhod umělců zvláštní právní předpisy nebo programy. Ustanovení se ale mohou lišit podle toho, na co je kde kladen větší důraz. Někde to jsou sociální a pracovní podmínky, jinde odpovídající odměňování. Hlavními výhodami jsou dávky v nezaměstnanosti pro umělce na volné noze, podporu v době nemoci, nepravidelného příjmu nebo stáří. Například v Lotyšsku existují i příspěvky na energie. V jiných zemích jsou to daňové úlevy. Obecně však platí, že zaregistrování a definování umělci mají snazší přístup ke státním grantům, a to právě i v takových dobách jako byla pandemie covid 19.

V roce 2021 Evropská komise publikovala dokument „Status a sociální podmínky umělců a kreativních profesionálů“ a navrhla sestavení takzvané Open Method Coordination Group (OMC) (skupina otevřené metody koordinace), která se skládá většinou ze zástupců ministerstev kultury jednotlivých členských zemí, jejichž úkolem je navrhnout opatření pro budoucí evropský legislativní rámec statusu umělce a umělkyně. V květnu tohoto roku OMC publikovala výzkumnou zprávu, jejímž cílem je poskytnout přehled o souboru opatření na podporu umělců a kulturních a tvůrčích pracovníků.

⁴⁷ UNESCO. UNESCO and status of the artist. Online. 1980-10-27. Dostupné z:

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000111428?posInSet=11&queryId=d1e74e47-8f69-424e-b44b-8f29dd362af9>.

[citováno 2023-07-01].

Jsou zde definovány čtyři klíčové oblasti:

1. status umělce a sociální zabezpečení;
2. spravedlivé zacházení;
3. znalosti, schopnosti a celoživotní vzdělání;
4. umělecká svoboda.⁴⁸

O legislativě postavení statusu umělkyně a umělce se na české scéně diskutovalo již od konce devadesátých let, ale neexistovaly žádné konkrétní podoby dokumentu. Až v roce 2020 se Česká republika a ministerstvo kultury zavázaly k legislativnímu zakotvení statusu umělce a umělkyně v souvislosti s uvolněním financí na tzv. národní plán obnovy pro členské státy Evropské unie. Umělci nyní nemají v České republice žádné zvláštní právní postavení. Jsou to lidé buď samostatně výděleční činní nebo zaměstnaní. V této době pak neexistuje žádný seznam nebo evidence umělců ani jejich přesná definice. Smyslem zavedení statusu umělce je zlepšit postavení umělců, jejich pracovních, sociálních a ekonomických podmínek. Plánovaná opatření by se pak měla týkat především sociálního a důchodového pojištění, daní, zákoníku práce, autorského práva a odměňování. Ministerstvo kultury na legislativě v současné době pracuje a dle vrchního ředitele sekce živého umění na Ministerstvu kultury Milana Němečka, by měl být materiál předložen vládě do konce roku s tím, že novela zákona o některých druzích podpory umění by měla být účinná nejpozději do konce roku 2025.⁴⁹ Není však nyní jasné, zda se bude konkrétní návrh týkat například daňové otázky, konkrétní pomoci při výpadku příjmů, zda se bude návrh týkat pouze freelancerů, nebo zda do toho budou zahrnuti všichni z kultury. Stejně tak, zda se novela bude týkat pouze výkonných umělců, nebo bude i například pro pomocné technické profese.

Dne 5.června 2023 se před Ministerstvem kultury sešli umělci z různých oborů – herci, ilustrátoři, spisovatelé, překladatelé i kurátoři, aby dali na vědomí, že zavedení statusu umělce pouze formou novelizace stávajícího zákona považují za nedostatečné. Umělci od Ministerstva kultury požadují závazný slib, že bude schválen status umělce a umělkyně v rozšířené podobě s návaznosti na další opatření a zákony. Tento příslib požádali potvrdit formou memoranda se zástupci profesních asociací a nezávislých profesionálů. Podle ministra kultury Martina Baxy⁵⁰

⁴⁸ OMC REPORT. The status and working conditions of artists and cultural and creative professionals. Online. Červen 2023. Dostupné z: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b32936a7-1a12-11ee-806b-01aa75ed71a1/language-en>. [citováno 2023-07-01].

⁴⁹ Podcast AKCENT. Umělci bojují za důstojnější pracovní podmínky. Zavede ministerstvo status umělce? Online. Vltava. 2023-06-07. Dostupné z: <https://www.mujrozhlaz.cz/akcent/umelci-bojuji-za-dustojnejsi-pracovni-podminky-zavede-ministerstvo-status-umelce>. [citováno 2023-06-08].

⁵⁰ FARNÁ, KATEŘINA. *Status kulturního profesionála potřebujeme, tvrdí umělci*. Online. Novinky. 2023-06-06. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/kultura-status-kulturniho-profesionala-potrebujeme-tvrdi-umelci-40433813>. [citováno 2023-06-07].

je problémem při definici statusu umělce mimo jí především rozdílnost požadavků jednotlivých skupin umělců, vycházející z jejich rozdílných potřeb pro konkrétní oblast umění.

4 Srovnání profesních organizací ve filmovém průmyslu v USA a v ČR

4.1 Členství v profesních organizacích a odborech v audiovizí v České republice

Snažil jsem se získat informace o počtu členů v odborech a profesních sdruženích. Z webových stránek je možné zjistit počet členů v jednotlivých sdruženích, ovšem informace o odborech jsou minimální. V souvislosti se Statusem umělce, jsem však na stránkách ARAS našel sociálně-právní analýzu z oblasti audiovizí Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí z léta 2022.

V souvislosti s mým tématem mě zaujala data týkající se profesního sdružování a odborové organizovanosti. Dotazník vyplnilo 912 osob. Z celkového počtu respondentů 38 % odpovědělo, že jsou členy profesní organizace (ARAS 8,9 %; Herecká asociace 5,3 %, Asociace filmových střihačů 4,9 %, AČK 4,9 % a FITES 1,1 %) a 5,5 % jsou členy odborů. V profesních organizacích je více těch, kdo pracují na základě autorské smlouvy. Z těch, co nejsou sdružení (62 %), se vyjádřilo, že by mělo zájem o sdružení zejména z důvodu ochrany profesního zájmu. O členství uvažují častěji mladší věkové skupiny respondentů (19 – 29 let to bylo 77 % a 30 – 39 let 79 %).

Z výzkumu je zřejmé, že v současné době je větší zájem o členství v profesních organizacích. Ti, co nejsou sdružení, odpověděli, že nejsou členy žádné organizace, protože se domnívají, že služby profesních organizací nejsou na profesionální úrovni a zaměření poskytovaných služeb nereflektuje jejich potřeby. Pro někoho jsou zase takové organizace zbytečné a malé procento (3 %) se domnívá, že tyto organizace spíše škodí.

V případě odborů 43 – 49 % respondentů neorganizovaných v odborech (pracujících na základě autorské smlouvy: 42,9 %; zaměstnanci: 44,4 %; OSVČ: 48,8 %) uvedlo, že by měli o vstup do odborů zájem. Respondenti v souvislosti s tím uváděli, že by byl potřeba subjekt, který by za ně vyjednal určitou výši odměny a téměř 72 % respondentů nějakou potřebu pro existence takového subjektu pociťuje. Tedy přestože momentálně je prevalence zaměstnanců

v audiovizi organizovaných v odborech velmi nízká, potenciál pro posílení odborové organizace zde existuje.⁵¹

4.2 Analýza českých a amerických profesních organizací

Abych mohl porovnat profesní organizace v České republice a USA, je nutné zdůraznit rozdílné postavení obou průmyslů, vycházející jak z historie, tak z rozdílné stávající legislativy. V této souvislosti jsem připravil následující tabulku srovnávající tři hlavní filmová sdružení v USA a tři profesní organizace v České republice.

	Česká republika	USA
Právní status	APA: spolek ARAS: spolek Herecká asociace: odborová organizace AČK: spolek	PGA: 501(c)(6)*: nezisková organizace WGA: 501(c)(5): odborové hnutí DGA: 501(c)(5): odborové hnutí SAG-AFTRA: 501(c)(5): odborové hnutí ASC: čestná společnost (honorární)
Právní rámec	Občanský zákon č. 89/2012 Sb.	Národní zákon o pracovních vztazích (Wagnerův zákon) z roku 1935, jehož hlavním smyslem je možnost zakládat nebo vstupovat do odborů pro zaměstnance v soukromých společnostech
Založena	APA: 1994 ARAS: 1991 Herecká asociace: 1990 AČK: 1990	PGA: 16. května 1950 WGA: 6. dubna 1933 DGA: 1936 SAG-AFTRA: 1933 ASC: 1919
Počet členů	APA: 139 (2023) ARAS: 171 (2023) Herecká asociace: 1 000 (2016) AČK: 87 (2023)	PGA: 8 000 WGA: 20 000 DGA: 18 000 SAG-AFTRA: 160 000 ASC: 380
Členské příspěvky	APA: 10 000 Kč ARAS: 1 300 Kč Herecká asociace: vstupní poplatek 250 Kč, měsíční poplatek 100 – 200 Kč dle činnosti AČK: 2 000 Kč	PGA: vstupní poplatek 600 USD roční poplatek 400 USD WGA: vstupní poplatek 2 500 USD 1,5 % z hrubých příjmů plus 25 USD (čtvrtletně) DGA: vstupní poplatek: 200 USD – 13 416 USD*

⁵¹ KYZLINKOVÁ, RENATA, KROUPA, ALEŠ. *Právní nestabilita a nejistota umělců v audiovizuální tvorbě*. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. Praha, prosinec 2022. Dostupné z: <https://aras.cz/wp-content/uploads/2023/04/4-Hlavni-vyzkumna-zprava.pdf> [citováno 2023-06-05].

		1,5 % z hrubých příjmů plus 50 USD (čtvrtletně)
		SAG-AFTRA: vstupní poplatek 3 000 USD roční poplatek 231,96 USD plus 1,575 % z příjmů (max 1 mil. USD)
		ASC: není znám
Služby pro členy	<p>APA: chránit a prosazovat zájmy nezávislých producentů, jednání s profesními svazy, ochrannými autorskými organizacemi či orgány státní správy.</p> <p>ARAS: posilovat a chránit sociální, právní a finanční podmínky autorů ve filmové, televizní a další audiovizuální tvorbě</p> <p>poskytovat odborné poradenství, právní služby, vzdělání</p> <p>Herecká asociace: ochrana a prosazování profesních a odborových práv, právní služby, finanční pomoc ze sociálního fondu, bezúročné půjčky</p> <p>AČK: CFC vydává unikátní roční katalogy i příležitostně publikace o českém filmu. Zahraničním filmovým profesionálům poskytuje aktuální informace o české kinematografii a filmovém průmyslu, možnostech financování a koprodukcí v ČR, o nové legislativě v této oblasti apod.</p>	<p>PGA: zastupovat, chránit a podporovat zájmy producentů a producentských týmů ve filmu, televizi a v nových médiích, vzdělání, právní služby</p> <p>WGA: zastupovat členy ve vyjednávání s filmovými a TV producenty, chránit finanční zájmy svých členů, ochrana kreditů scénáristů v titulcích, správa residuals pro členy, registrace scénářů, vzdělání, právní služby</p> <p>DGA: zastupovat a chránit tvůrčí, ekonomická práva svých členů, právní služby, vzdělání</p> <p>SAG-AFTRA: vyjednávat nejlepší mzdy, pracovní podmínky, zaměstnanecké výhody pro své členy, poskytovat právní služby, právní služby</p> <p>ASC: rozvíjet umění a vědu kinematografie, sdružovat kameramany, aby měli společnou platformu pro výměnu názorů, diskusi o technice.</p>

Zdroj: webové stránky WGA, PGA, DGA, APA, ARAS, Herecká asociace a SAG - AFTRA

*definice organizace podle Daňového zákoníku USA (Inland Revenue Code)

**vstupní poplatek v DGA se liší podle pracovní pozice (13 416 USD – režisér)

s cílem rozvíjet umění a vědu kinematografie a sdružovat kameramany za účelem výměny názorů, diskuse o technikách a propagace filmu jako umělecké formy.

Profesní organizace v USA nacházejí při zastupování svých členů v kreativním průmyslu oporu přímo v existující legislativě, o které se zmiňují ve své práci výše. Současné právní předpisy mají zakotvena ustanovení, na kterých mohou vznikající profesní organizace stavět, vzájemně se spojit a společně v existujících mezích vyjednat co nejlepší podmínky pro své členy a jejich práci. Česká republika prozatím hledá cestu, jak vhodnou legislativu zohledňující specifické podmínky dané země pro takový průmysl postupně vytvořit. Přestože kreativní průmysl je po roce 1989 jinak organizován, především otevření otázky týkající se Statusu umělce ukazuje naléhavou nutnost, soustředit se především více na umělce, a začít vnímat jejich tvorbu jako práci, nikoliv jen jako „zájmovou činnost“ na základě které se kreativní

průmysl bez dalšího rozvine. Existující právní rámec v České republice byl doposud zaměřen spíše jen na podporu kulturních organizací, konkrétních projektů a akcí.

V USA sehrály filmové organizace, jako jsou SAG, DGA a WGA za podpory již existujícího právního rámce klíčovou roli v podpoře dynamického a rozsáhlého filmového průmyslu. Přilákaly talenty, poskytly poradenství a usnadnily spolupráci, což vedlo k rozvoji rozmanité škály filmů napříč žánry. České filmové organizace přispěly k dnešnímu dni bezesporu k růstu filmového průmyslu v zemi tím, že vychovávaly nové talenty a podporovaly domácí produkci. Poskytly filmařům platformu pro navazování kontaktů, sdílení nápadů, a především nalezení finančních prostředků pro jejich projekty. Existující profesní organizace jsou jako právnické osoby od roku 2014 zaštitěné převážně právním rámcem ve formě spolku. Tedy jako organizace naplňující cíle svých členů se zaměřením na jednotlivé umělecké profese, které se případně spojují ve snaze ovlivnit svými podněty a připomínkami nutný legislativní proces v oblasti umění se zohledněním na kreativní průmysl.

Nevýhodou profesních organizací u nás je především skutečnost, že nemají partnera pro jednání, jako je tomu v USA v případě AMPTP, které jak jsem psal v jedné z kapitol, sdružuje více než 350 zaměstnavatelů ve filmovém průmyslu. Tuzemské profesní organizace dále nemají vliv na kolektivní vyjednávání podmínek svých členů. I přesto však v minulosti byla například ze strany APA snaha o sjednocení výše minimálních a maximálních honorářů jednotlivých štábových profesí u reklamy. APA také opakovaně jedná o podmínkách s Českou televizí. Partnerem pro jednání profesních organizací o nastavení jednotlivých podmínek je u nás především stát.

Absence zakotvených standardů jako základních podmínek pro výkon jednotlivých profesí dává prostor pro případy, kdy se zástupci jednotlivé profese spojí a domluví se na sjednocení požadavků pro výkon své práce, které se snaží jako skupina prosadit. Ve snaze změnit zavedenou praxi bez vhodného právního rámce (resp. případně prostřednictvím vhodné profesní organizace s potřebnou pravomocí) může v konečném důsledku vést bez zlého úmyslu k porušení jiných v té době platných právních předpisů, resp. popř. k ohrožení jiného zájmu chráněného zákonem.

Domnívám se, že takovým příkladem může být spojení osvětlovačů z konce minulého roku. Vrchní osvětlovači působící na českém trhu vytvořili skupinu s cílem nastavit minimální ceny honorářů pro jednotlivé členy osvětlovačského týmu včetně přesčasů, honoráře za sedmý pracovní den a vyrovnávacích hodin. Sazebník cen byl rozdělen na dvě skupiny. Jednou skupinou byla reklama a servisní produkce, druhou skupinou lokální projekty (filmy a seriály). Hlavním argumentem pro zvýšení honorářů pak byla fyzická náročnost a nedostatečné

ocenění odbornosti při výkonu této profese. Poté co byl sazebník rozeslán jednotlivým produkcím byla celá záležitost řešena Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže s odůvodněním, že taková dohoda vykazuje znaky zakázané dohody o přímém určení cen (kartelové dohody), kdy by tato dohoda mohla vést k situaci, že poskytovaná služba by nemohla být sjednána za konkurenční cenu, ale pouze za cenu určenou touto dohodou, kdy není vyloučeno, že by toto mohlo vést k porušení hospodářské soutěže.

Dalším příkladem může být i činnost Herecké asociace, kdy i přesto, že se jedná o odborovou profesní organizaci, kromě zaměstnanců divadel profesní část slouží i pro umělce na volné noze či OSVČ. V těchto případech však i tato organizace naráží na zkušenost, že pokud by se skupina OSVČ chtěla na něčem domlouvat (např. prosadit honorářové tabulky s minimálními limity), může být takové jednání shledáno v rozporu se zákonem ze stejného důvodu jako v případě osvětlovačů.

V kinematografii ve většině případů nefunguje klasický zaměstnanecký poměr. Velká část filmařů v České republice pracuje na základě živnostenského oprávnění a je tak v postavení dodavatele či OSVČ a není výjimkou, že na každém projektu producent spolupracuje s někým jiným. Pracovní vztahy se tak řídí Zákonem o obchodních korporacích a Občanským zákoníkem, nikoliv Zákoníkem práce. V případě autorských smluv Autorským zákonem. Nelze tak na situaci nahlížet dle ustanovení Zákoníku práce řešící pracovní podmínky. Pracovní podmínky mezi pracovníkem a producentem jsou často otázkou pouze ústní dohody, v některých případech je to řešeno smluvně. Z tohoto důvodu tak nelze pro pracovníky uplatnit podmínky Zákoníku práce, tedy právního ustanovení řešící pracovní podmínky pro zaměstnance a vzniku odborů, které mají právní oporu pro svou činnost přímo v ustanoveních Zákoníku práce (§286 a další zák. č.262/2006 Sb.). Dále se mohou sdružovat v rámci svazů v Českomoravské konfederaci odborových svazů, jako dobrovolného sdružení, jehož posláním je ochrana mzdových, pracovních a životních podmínek a práv zaměstnanců, která se jako jeden z partnerů aktivně účastní tripartitních jednání s vládou a zaměstnavateli. V této souvislosti je možné znovu uvést Hereckou asociaci, která jako profesní a odborová organizace je také členem Českomoravské konfederace odborových svazů a přesto, že se na hereckou profesi paragrafy Zákoníku práce složitěji aplikují, je schopna základní pracovní podmínky se zaměstnavateli pro své členy sjednat. Z hlediska filmových zvyklostí jsou však tyto podmínky práce pro tvorbu jen těžko přijatelné.

Lze namítnout, že jednou z forem práce může být i zaměstnanecký poměr, ale to je pro producenta složitě uchopitelné z několika důvodů. Důležitým příkladem je pracovní doba. V České republice je u filmu obvyklá pracovní doba 12 hodin s nárokem na pauzu 45 minut nejdéle po šesti hodinách, případně pracovní doba 10 hodin s tzv. průběžným obědem. Stejně

tak v případě výpovědi, která je ze zákona spojena s odstupným, by to u filmařů bylo pro producenta-zaměstnavatele nevýhodné, protože samotné natáčení často trvá kratší dobu, než je zákonná výpovědní lhůta z pracovního poměru. Na jednu stranu je to jak pro zaměstnance, tak pro zaměstnavatele zdánlivě jednodušší, na stranu druhou se nedá tento trh ochránit, ani stanovit profesní dohody platící pro všechny, protože vždy se najde někdo, kdo tuto dohodu poruší, či si sjedná individuální podmínky.

Druhým kritériem, které jsem si na začátku své práce určil, byl počet členů jednotlivých organizací. Zatímco v USA se počty členů pohybují v řádech tisíců a být členem některé organizace je pro lidi členy kromě výhod s určitou prestiží, u nás mají jednotlivé profesní organizace členy v řádech maximálně nižších stovek. Kromě legislativy tak skupinové vyjednávání determinuje určitá roztržitost a individualita v prostředí audiovizu. Přesto by podle analýzy ARAS u nás byl zájem a poptávka o vstup do organizací, které by vyjednávaly podmínky pro své členy.

V USA fungují organizace bez státní podpory, spravují důchodové fondy a zajišťují svým členům za předem daných podmínek zdravotní i důchodové pojištění, stejně jako jim vyjednávají nejrůznější jistoty v podobě uvedení jména v titulcích a podobně. V USA je film průmysl a obchod. U nás je film vnímán stále především jako jedno z kulturních odvětví.

V posledních letech došlo ze strany státu například v případě filmových pobídek k uvědomění, že filmový průmysl má výrazný ekonomický vliv i na jiná průmyslová odvětví a jeho podpora se státu vyplatí. I přesto, že filmových pobídek využívají i čeští filmaři, stále dle mého názoru platí, že výrazný pozitivní ekonomický vliv je spojen s přítomností především zahraničních filmařů, kteří se zde rozhodují točit hned z několika důvodů. Kromě kvalitního zázemí, lokací a dalších aspektů je toto spojeno i s nižšími náklady na natáčení, což je neoddělitelně spojeno i s využíváním nejrůznějších filmových profesí v České republice. Tak jak jsem o tom psal v kapitole Problémy profesních organizací, je pro tyto tzv. runaway produkce skutečnost, že zde nejsou jednoznačně dané pracovní podmínky nebo přesně stanovené profesní honoráře výhodou. Na rozdíl od USA je ze sociálního hlediska nevýhodný pro české profesionály fakt, že neexistuje právně dostatečně definovaný právní status občasně zaměstnaných, tzv. freelancerů. Do budoucna může být částečným řešením Status umělce.

Závěr

V závěru své diplomové práce bych rád shrnul poznatky, které jsem při psaní této práce získal. Zaměřil jsem se nejprve na konkrétní organizace působící v USA a jejich činnost a následně organizace v České republice.

Rozdíly v možnostech organizací jsem se pokusil následně popsat ve své analýze. Z té je patrné, že pokud by se měly organizace v otázce benefitů svých jednotlivých členů přiblížit organizacím v USA, byla by potřeba výrazná obměna současné legislativy. Výsledkem tohoto procesu by pak bezesporu nebylo přijetí pouze jednoho zákona, který vše vyřeší, ale souboru právních předpisů a opatření zasahujících do všech oblastí souvisejících s novým pojetím umělecké tvorby jako práce.

Pokud se zaměřím na možné řešení v podobě Statusu umělce, musel by ve své definici zahrnovat i technické pracovníky. S ohledem na aktuální finanční realitu České republiky a obtíže spojené především se správnou definicí tohoto statusu, je však podle mého názoru k tomuto řešení ještě dlouhá cesta.

Seznam použitých zdrojů

Knihy, časopisy, online publikace, internetové stránky

ATES, ALEX. *Everything you need to know about actors' unions*. Online. Backstage. 2023-07-24. Dostupné z: <https://www.backstage.com/magazine/article/unions-101-everything-you-need-to-know-70119/>. [citováno 2023-07-24].

ATES, ALEX, WRIGHT, KC. *How to join SAG-AFTRA?* Online. Backstage. 2023-07-17. Dostupné z: <https://www.backstage.com/magazine/article/join-sag-aftra-10720/>. [citováno 2023-07-23].

CAMPFNER, CONSTANCE. *Hollywood strike: Oppenheimer stars leave premiere to join actors*. Online. The Times. 2023-07-14. Dostupné z: <https://www.thetimes.co.uk/article/hollywood-strike-actors-oppenheimer-film-premiere-2023-zpqrgr6l>. [citováno 2023-07-14].

CHAN, PRISCILLA. *Producers Guild*. Online. London Academy. 2011-02-15. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20160220124022/https://www.media-courses.com/blog/2011/02/the-producers-guild-of-america/>. [citováno 2023-05-01].
www.producersguild.org

FARNÁ, KATEŘINA. *Status kulturního profesionála potřebujeme, tvrdí umělci*. Online. Novinky. 2023-06-06. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/kultura-status-kulturniho-profesionala-potrebujeme-tvrdi-umelci-40433813>. [citováno 2023-06-07].

Financial Times – The editorial board. *Hollywood's strikers are writing a script for other industries*. Online. FT. 2023-07-18. Dostupné z: <https://www.ft.com/content/91981f2c-ffa0-4a9d-a76f-b7d5f3d4ec03>. [citováno 2023-07-20].

Film Production Unions & Legal Implications of Membership. Online. Justia. 2023-07-15. Dostupné z: <https://www.justia.com/entertainment-law/film-production-unions/>. [citováno 2023-07-17].

KEIZER, ANNA. *Films unions and guilds*. The complete list. Online. Wrapbook. 2023-06-20. Dostupné z: <https://www.wrapbook.com/blog/film-unions>. [citováno 2023-06-30].

KILKENNY, KATIE. *Producers Guild Presidents to Writers: Why We're With You in This Fight*. Online. The Hollywood Reporter. 2023-05-31. Dostupné z: <https://www.hollywoodreporter.com/business/business-news/producers-guild-presidents-writers-1235503629/>. [citováno 2023-06-01].

KYZLINKOVÁ, RENATA, KROUPA, ALEŠ. *Právní nestabilita a nejistota umělců v audiovizuální tvorbě*. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. Praha, prosinec 2022. Dostupné z: <https://aras.cz/wp-content/uploads/2023/04/4-Hlavni-vyzkumna-zprava.pdf> [citováno 2023-06-05].

LAWLER, KELLY. *Who is in SAG-AFTRA, anyway? The union has more working class actors than movie stars*. Online. USATODAY. 2023-07-20. Dostupné z: <https://eu.usatoday.com/story/entertainment/tv/2023/07/21/sag-aftra-explained-more-working-class-actors-than-stars/70413183007/>. [citováno 2023-07-23].

NG, DAVID. *Hollywood guilds flex their muscle as union influence declines nationwide*. LA Times. Online. 2017-05-09. Dostupné z: <https://www.latimes.com/business/hollywood/la-fi-ct-hollywood-unions-20170509-story.html>. [citováno 2023-06-10].

OMC REPORT. *The status and working conditions of artists and cultural and creative professionals*. Online. Červen 2023. Dostupné z: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b32936a7-1a12-11ee-806b-01aa75ed71a1/language-en>. [citováno 2023-07-01].

SHIMERMAN, ARMIN. *Question: what is rule one?* Online. Backstage. 2019-11-04. Dostupné z: <https://www.backstage.com/magazine/article/question-rule-one-1-25574/>. [citováno 2023-06-30].

RAMOS, DINO-RAY. *Producers Guild Of America ups Susan Sprung to National Executive Director & COO*. Online. Deadline. 2019-04-25. Dostupné z: <https://deadline.com/2019/04/pga-susan-sprung-national-executive-director-chief-operating-officer-1202601418/>. [citováno 2023-06-24].

ROHÁČKOVÁ, KRISTINA. *Hollywood se zastavil. Ke stávce scenáristů se po neuspokojivém jednání přidaly i herecké odbory*. Online. Irozhlas.cz. 2023-07-13. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/kultura/film/hollywood-stavka-scenaristi-herci-sag-aftra-wga-premiery-kino_2307132117_kro. [citováno 2023-07-15].

ROTH, BLAINE. *Tuning into the on-demand streaming culture—Hollywood guilds' evolution imperative in today's media landscape*. UCLA Entertainment Law Review 2020; Dostupné z: doi: 27(1). 10.5070/LR8271048856. [citováno 2023-07-15].

TORRES, CHRISTINA. *Why (and how) to join the Writers Guild of America?* Online. Stage32. 2021-05-25. Dostupné z: <https://www.stage32.com/blog/why-and-how-to-join-the-writers-guild-of-america-2594>. [citováno 2023-06-30].

UNESCO. *UNESCO and status of the artist*. Online. 1980-10-27. Dostupné z: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000111428?posInSet=11&queryId=d1e74e47-8f69-424e-b44b-8f29dd362af9>. [citováno 2023-07-01].

WASKO, JANET. *Guilds and unions*. Online. Schirmer Encyclopedia of Film. 2023-07-25. Dostupné z: <https://www.encyclopedia.com/arts/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/guilds-and-unions>. [citováno 2023-07-25].

WILSON, JAN. *Special effects of unions in Hollywood*. Online. 1992-01-03. Dostupné z: https://www.academia.edu/5517226/Special_Effects_of_Unions_in_Hollywood. [citováno 2023-06-10].

ZELENKA, PETR. *SÓLO PRO ZELENKU: Mění se pravidla. Hollywoodská stávka varuje parlament i ČT*. Online. iDNES.cz. 2023-07-22. Dostupné z: https://www.idnes.cz/kultura/film-televize/petr-zelenka-solo-pro-woody-allen.A230720_155116_divadlo_ts. [citováno 2023-07-23].

Ostatní zdroje

- Podcast AKCENT. Umělci bojují za důstojnější pracovní podmínky. Zavede ministerstvo status umělce? Online. Vltava. 2023-06-07. Dostupné z: <https://www.mujrozhlas.cz/akcent/umelci-bojuji-za-dustojnejsi-pracovni-podminky-zavede-ministerstvo-status-umelce>. [citováno 2023-06-08].
- Internetové stránky profesních organizací:
ASOCIACE ČESKÝCH KAMERAMANŮ. Online. Dostupné z: <http://ceskam.cz>. [citováno 2023-06-06].

ASOCIACE PRODUCENTŮ V AUDIOVIZI. Online. Dostupné z: <http://apa.cz>. [citováno 2023-04-01].

ASOCIACE REŽISÉRŮ, SCÉNARISTŮ A DRAMATURGŮ. Online. Dostupné z: <http://aras.cz>. [citováno 2023-06-05].

INTERNATIONAL ALLIANCE OF THEATRICAL STATE EMPLOYEES. Online. Dostupné z: <https://iatse.net>. [citováno 2023-05-01].

INTERGRAM. Online. Dostupné z: <http://www.integram.cz>. [citováno 2023-06-05].

OSA. Online. Dostupné z: <http://osa.cz>. [citováno 2023 06-01].

PRODUCERS GUILD OF AMERICA. Online. Dostupné z: <http://producersguild.org>. [citováno 2023-06-01].

SCREEN ACTORS GUILD – AMERICAN FEDERATION OF TELEVISION AND RADIO ARTISTS. Online. Dostupné z: <http://sagaftra.org>. [citováno 2023-06-01].

WRITERS GUILD OF AMERICA. Online. Dostupné z: <https://www.wga.org>. Citováno [2023-06-01].

THE AMERICAN SOCIETY OF CINEMATOGRAPHERS. Online. Dostupné z: <http://https://theasc.com/faq>. [citováno 2023-06-01].